

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad
Vltavou**

Sophia Malecká

© 2021 ČZU v Praze
ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Sophia Malecká

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad Vltavou

Název anglicky

The Process of Setting Up the Local Government in the Municipality of Orlík nad Vltavou

Cíle práce

Cíl práce spočívá ve zjištění faktorů ovlivňujících způsob formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad Vltavou (okres Písek). Dílčími cíli práce bude v rámci zvoleného tématu: 1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování místní samosprávy. 2. Identifikovat aktéry politického procesu v obci (lokální politické subjekty, zájmové skupiny, podnikatelské subjekty apod.) a analyzovat jejich vzájemné vztahy. 3. Definovat charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy na základě komparace výsledků komunálních voleb od roku 2006.

Metodika

Při vypracování práce bude využit výzkumný přístup, jenž zohledňuje odlišnosti v obsahu a způsobu rozhodování orgánů místní samosprávy v obcích různých kategorií. Práce bude mít charakter případové studie. Ke sběru dat budou využity zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování.

Doporučený rozsah práce

40 str.

Klíčová slova

Orlík nad Vltavou, místní samospráva, komunální volby, lokální stranický systém, komunální koalice, konfliktní linie.

Doporučené zdroje informací

- Balík, S. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.
- Bernard, J.; Kostecký, T.; Illner, M.; Vobecká, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2011, ISBN 978-80-7419-069-8.
- Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Čopík, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.
- Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Nakladatelství Alfa, 2008, ISBN 978-80-87191-00-4.
- Jüptner, P. Komunální koalice a politické modely. Politologická revue č. 2, 2004, s. 80 101.
- Müller, K. Dobré vládnutí ve veřejném nezájmu. Lokální politické elity jako klíčoví aktéři demokratizace? Praha: SLON, 2018, ISBN 978-80-7419-271-5.
- Ryšavý, D.; Šaradín, P. Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě. Praha: SLON, 2011, ISBN: 978-80-7419-042-1.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Václav Bubeníček, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 7. 9. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 17. 11. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Formování orgánů místní samosprávy v obci orlík nad Vltavou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 8.3.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce, Ing. Václavu Bubeníčkoví, Ph.D., za jeho ochotu a poskytnutí cenných rad při vypracování této práce. Dále bych ráda poděkovala panu starostovi Janu Márovi.

Formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad Vltavou

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad Vltavou a identifikaci faktorů, které tento proces ovlivňují. Práce je rozdělena do tří částí. V první části jsou představena teoretická východiska, která poskytují základní přehled o nejdůležitějších pojmech v této oblasti. Jsou zde zmiňovány termíny jako obec, orgány místní samosprávy, komunální volební systém, lokální stranictví a druhy koalic. Druhá, praktická část se zaměřuje na samostatnou obec Orlík nad Vltavou, zahrnuje demografickou a socioekonomickou charakteristiku. Poslední část se zabývá rozбором lokálního politického systému, zejména volebními výsledky v letech 2006, 2010, 2014 a 2018. Zároveň je zde popsána příslušnost kandidátů, volební účast, koaliční vztahy a jiné faktory, které mají dopad na formování orgánů místní samosprávy.

Klíčová slova: Orlík nad Vltavou, místní samospráva, komunální volby, volební strana, lokální stranický systém, obec

The Process of Setting Up the Local Government in the Municipality of Orlík nad Vltavou

Abstract

This Bachelor thesis deals with an analysis of the process of setting up the local government in the municipality of Orlík nad Vltavou and identification of factors, that affect this process. The thesis is divided into the three parts. In the first part the theoretical bases are introduced, providing fundamental overview about the most important terms in this area. Here are mentioned terms like municipality, municipal authorities, municipal electoral system, local political parties and types of coalitions. The second part focuses on municipality Orlík nad Vltavou including demographic and social-economic characteristics. The last part deals with an analysis of the local political system, especially the election results in 2006, 2010, 2014 and 2018. At the same time, the competences of the candidates, electoral participation, coalition relationships and other factors, which have an impact on the process of setting up the local government, are discussed.

Keywords: Orlík nad Vltavou, local government, municipal elections, political party, local partis system, municipality

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
3 Teoretická část.....	13
3.1 Vymezení obce.....	13
3.1.1 Působnost obce	13
3.2 Orgány místní samosprávy.....	14
3.2.1 Zastupitelstvo obce	14
3.2.2 Rada obce.....	15
3.2.3 Starosta obce	15
3.2.4 Obecní úřad.....	16
3.2.5 Tajemník	16
3.2.6 Výbory zastupitelstva	16
3.2.7 Komise	17
3.3 Komunální volební systém v ČR	18
3.3.1 Funkce voleb.....	18
3.3.2 Volební systémy	18
3.3.3 Volební obvody	18
3.3.4 Způsob volby	19
3.3.5 Volební klauzule	19
3.3.6 Volební formule.....	19
3.3.7 Struktura hlasu	20
3.4 Lokální stranictví v ČR.....	21
3.4.1 Parlamentní strany	22
3.4.2 Lokální politické strany	23
3.4.3 Nezávislí kandidáti a jejich sdružení	23
3.5 Teorie koalic.....	24
3.6 Typologie koalic podle Stanislava Balíka.....	24
3.6.1 Minimálně vítězná ideově propojená koalice	25
3.6.2 Minimálně vítězná ideově nepropojená koalice	25
3.6.3 Velká koalice	25
3.6.4 Nadměrná ideově propojená koalice.....	26
3.6.5 Nadměrná ideově nepropojená koalice.....	26
3.6.6 Široká koalice	26
3.6.7 Všestranická koalice	26
3.7 Typologie koalic podle Petra Jüptnera.....	27
3.7.1 Nejmenší obce	27

3.7.2	Obce menší střední velikosti.....	28
3.7.3	Obce větší střední velikosti.....	29
3.7.4	Největší obce	29
4	Praktická Část.....	31
4.1	Představení obce.....	31
4.1.1	Historie obce	31
4.2	Demografické a socioekonomické aspekty obce	32
4.2.1	Občanská vybavenost	32
4.2.2	Škola	33
4.2.3	Volnočasové aktivity, kulturní a společenský život	33
4.2.4	Doprava.....	34
4.2.1	Turistika.....	34
4.2.2	Orgány místní samosprávy	35
4.2.3	Struktura obyvatelstva	35
4.2.4	Věkové rozložení obyvatel	36
4.2.5	Vzdělání obyvatel	37
4.2.6	Nezaměstnanost	38
5	Analýza volebních výsledků	40
5.1	Volby do zastupitelstva obce v roce 2006.....	40
5.2	Volby do zastupitelstva obce v roce 2010.....	41
5.3	Volby do zastupitelstva obce v roce 2014.....	42
5.4	Volby do zastupitelstva obce v roce 2018.....	42
5.5	Volební účast.....	43
5.6	Vývoj stranického systému v obci	44
6	Závěr	47
7	Seznam použitých zdrojů	49
8	Legislativní zdroje.....	49
9	Přílohy.....	51

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Třídy a typy koalic dle Stanislava Balíka.....	24
Obrázek 2 – znak obce Orlík nad Vltavou.....	31
Obrázek 3 - Schéma kontinuity kandidatury	46

Seznam grafů

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel v letech 2004 - 2021.....	36
Graf 2 – Věková struktura obyvatel.....	37
Graf 3 – Vzdělanostní struktura mužů.....	38

Graf 4 – Vzdělanostní struktura žen	38
Graf 5 – volební účast v obci Orlík nad Vltavou (2004 – 2018)	44

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Počet volených zastupitelů dle počtu obyvatel obce	14
Tabulka 2 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2006.....	40
Tabulka 3 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2010.....	41
Tabulka 4 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2014.....	42
Tabulka 5 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2018.....	43

1 Úvod

Českou republiku tvoří z více jak 75 % malé obce, což má za následek, že se stala komunální politika jedním z nejzajímavějších a nejkoumavějších oborů politologie. Zlomovým obdobím pro scénu komunální politiky byl rok 1849, kdy byla zavedena svobodná obecní samospráva v České republice a nezůstává tak ve stínu celostátní politiky. Občané by neměli komunální volby opomíjet, jelikož zapojením do politického dění se mohou podílet na zlepšení životních podmínek, občanské vybavenosti a jiných faktorů týkajících se obce, kde žijí. To platí hlavně u voleb do zastupitelstev obcí, kde se kandidátní listina skládá právě z obyvatel či sdružení obyvatel samostatné obce. U malých obcí jako Orlík nad Vltavou se jedná spíše o laické vedení obce, kde může kandidovat v podstatě každý.

Tato bakalářská práce se věnuje obci Orlík nad Vltavou a analýze lokální politické scény. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku základních pojmů souvisejících s orgány obce, komunálním volebním systémem, politickým stranictvím a teorií koalic rozdělené dle Stanislava Balíka a Petra Jüptnera. Praktická část je pak věnována přímo obci Orlík nad Vltavou a je rozdělena do dvou hlavních kapitol. Cílem první kapitoly je představit samostatnou obec a provést rozbor demografických prvků a socioekonomických aspektů. Tato část obsahuje údaje o struktuře obyvatel, kteří mají podíl na formování orgánů lokální politiky, a občanské vybavenosti. Poslední kapitola popisuje politickou situaci v obci a zabývá se analýzou volebních výsledků do zastupitelstva obce v jednotlivých volebních obdobích od roku 2006 až do roku 2018. Součástí této kapitoly je rovněž volební účast a kontinuita kandidatury.

2 Cíl práce a metodika

Cíl této bakalářské práce slouží k identifikaci faktorů působící na formování orgánů místní samosprávy v obci Orlík nad Vltavou (okres Písek). Bakalářská práce má charakter případové studie a byla rozdělena do více celků. První část obsahuje teoretická východiska a definici pojmů jako je obec, orgány obce a komunální volební systém v ČR. Také zahrnuje typologii koalic dle politologů Stanislava Balíka a Petra Jüptnera. Hlavními podklady pro vypracování této části byla hlavně odborná literatura a legislativní zdroje.

Druhá část zachycuje konkrétně samostatnou obec Orlík nad Vltavou. Prvním dílčím cílem v praktické části je charakteristika hlavních socioekonomických a demografických ukazatelů s vyhodnocením jejich vlivu na fungování místní samosprávy obce. K splnění tohoto cílů budou použity získané informace z oficiálních webových stránek obce nebo Českého statistického úřadu, které budou následně vlastně zpracované do tabulek a grafů. Dalším dílčí cíl zahrnuje analýzu a porovnání volebních výsledků komunálních voleb od roku 2006 až 2018. Zde využijeme metodologické postupy jako komparace kontinuity kandidatury a volební účasti vybraných volebních období. K naplnění dílčích cílů analytické části bude hlavním zdrojem současný starosta vybrané obce. Položené otázky jsou vypsány v přílohách této práce a odpovědi zahrnuty v praktické a analytické části.

3 Teoretická část

3.1 Vymezení obce

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích charakterizuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů, kteří tvoří územní celek, jež je vymezen hranicí území obce. V druhém paragrafu pak uvádí: „*Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.*“ Hovorově může být termín obec chápán jako protiklad města, ale jak je výše uvedeno zákonem, tak do obce spadají i města (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích).

3.1.1 Působnost obce

Koudelka charakterizuje působnost obce jako „*oblast činnosti subjektu veřejné správy v rámci upravených společenských vztahů (věcná působnost), na určitém území (prostorová, místní či též územní působnost), vůči určitému okruhu osob (osobní působnost) a určitém čase (časová působnost).*“ (Koudelka, 2007)

Vlastní náplň obce spadá do věcné působnosti, jejíž samosprávu dělíme na samostatnou či přirozenou působnost a na působnost přenesenou. Samostatná působnost spravuje záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce. Výjimkou jsou záležitosti zákonem svěřeny státu, krajům nebo pokud se jedná o přenesenou působnost orgánů obce. V zákonu je přesný výčet příkladů spadající do samostatné působnosti obce, zejména jde o rozvoj zdravých životních podmínek a sociální péče, území, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy, vzdělání, kultury a ochrany veřejného pořádku. Pokud se jedná o záležitosti spadající do samostatné působnosti, tak se obec řídí pouze právním řádem, nikoli směrnicemi státu či kraje. (Balík, 2009, Koudelka, 2007)

V obci s přenesenou působností, vykonává obec státní správu, která byla orgánům svěřena státem. Funkce obce souvisí s plněním určitých veřejných záležitostí jménem státu, kterému se také zodpovídá. Orgány obce se řídí nařízeními zákony či jinými právními předpisy. Dále příslušný krajský úřad zajišťuje obcím při výkonu přenesené působnosti odbornou a metodickou asistenci. (Balík, 2009, Čmejrek, a další, 2004)

3.2 Orgány místní samosprávy

Orgány obce pomáhají obci navenek vystupovat a jednat přesněji pomocí tzv. funkcionářů neboli fyzických osob. V Ústavě České republiky nalezneme pouze zastupitelstvo, teprve zákon o obcích rozlišuje další orgány jako zastupitelstvo obce, radu obce, starostu, obecní úřad, zvláštní orgány obce a v neposlední řadě komisi, jestli že jim byl svěřen výkon přenesené působnosti (Balík, 2009).

3.2.1 Zastupitelstvo obce

Na vrcholu orgánů místní samosprávy stojí zastupitelstvo obce, které se skládá ze zastupitelů. O jeho složení rozhodují přímo samostatní občané v obecních volbách. Počet členů zastupitelstva se odvozuje od počtu obyvatel dané obce a řídí se následující tabulkou (Balík, 2009).

Tabulka 1 – Počet volených zastupitelů dle počtu obyvatel obce

Počet obyvatel	Počet členů zastupitelstva obce
Do 500 obyvatel	5 až 15 členů
Od 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
Od 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
Od 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
Od 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
Nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů

Zdroj: zákon 128/2000 Sb., o obcích, vlastní zpracování

Zastupitelem obce má právo být každý občan, který splní určité podmínky, kterými jsou například dovršení osmnácti let a být volen do zastupitelstva obce. Zastupitelé získají svůj mandát v momentě ukončení voleb, a to složením slibu a jeho podepsáním na prvním zasedání zastupitelstva, kterého se zúčastní. Do charakteristiky zastupitelské demokracie spadá také tzv. reprezentativní mandát. To znamená, že zastupitel není vázán žádnými pokyny, příkazy, nařízeními a jeho povinností je hlasovat a svůj mandát vykonávat podle svého svědomí (Balík, 2009).

K platným usnesením, rozhodnutím nebo volbám zastupitelstva obce je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva. Pokud se zastupitelstvo nesejde po dobu delší než 6 měsíců, tak aby bylo schopno se usnášet, bude rozpuštěno ministerstvem vnitra. Pokud by tento případ nastal, tak do doby, než se zvolí nové zastupitelstvo obce, případně určen správce obce, bude funkci vykonávat rada obce (Čmejrek, 2008).

3.2.2 Rada obce

Výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti je rada obce, která zodpovídá za svou vykonanou práci zmíněnému zastupitelstvu. Rada se zřizuje pouze v obcích se zastupitelstvem, které obsahuje více jak 15 členů. Pokud tuto podmínku nesplňuje, veškeré funkce vykonává starosta. Radu tvoří maximálně jedna třetina členů ze zastupitelstva. Členové rady jsou zvoleni ze zastupitelstva a jsou to starosta, místostarosta(ové) a radní (Balík, 2009, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích).

Mezi hlavní pravomoci obce dle § 102 zákona č. 128/200 Sb., o obcích náleží příprava návrhů pro jednání zastupitelstva obce, zabezpečování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, provádění rozpočtových opatření, vydávání nařízení obce, projednávání či řešení návrhů předložených od členů zastupitelstva obce nebo komise rady obce, stanovení rozdělení pravomocí v obecním úřadu a mnoho dalších funkcí, které jsou v souladu se zákonem. (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích)

Schůze rady obce jsou neveřejné a její členové se schází podle potřeby. Rada obce je schopna se usnášet, pokud je přítomna nadpoloviční většina, to stejné platí i při platném usnesení či rozhodnutí (Čmejrek, 2008).

3.2.3 Starosta obce

Starosta je orgán obce, reprezentující obec na venek. Přesto, že je nejvíce viditelným orgánem obce, tak jeho funkce jako taková nemá prakticky žádné pravomoci. Dle Balíka platí, že *„vzhledem k tomu, že není statutárním orgánem, musí úkony vyžadující schválení zastupitelstvem nebo radou činit až po jejich schválení. V opačném případě jsou neplatné, a starosta se dokonce vystavuje nebezpečí trestněprávní i občanskoprávní odpovědnosti.“* Mezi jeho pravomoci spadá jmenování a odvolávání tajemníka obecního úřadu, pokud zde

tajemník nepůsobí, zabezpečuje výkon přenesené působnosti, a to pouze se souhlasem ředitele krajského úřadu. (Balík, 2009, Čmejrek 2008)

Jak starosta, tak místostarosta jsou voleni do své funkce členy zastupitelstva obce. Podmínkou, jak se stát starostou je především být občanem České republiky. Úlohou starosty je svolávání a řízení zasedání zastupitelstva obce a rady obce, kde pak dále podepisuje spolu s ověřovateli zápis z těchto jednání (Čmejrek, 2008).

3.2.4 Obecní úřad

Obecní úřad obce je tvořen zejména starostou, místostarostou, tajemníkem a dalšími zaměstnanci obce spadající do zařazení obecního úřadu. Jestliže obec nemá žádné zaměstnance zařazené do obecního úřadu obsahuje pouze dva členy, a to starostu s místostarostou. Rada obce, popřípadě zastupitelstvo obce, může členit obecní úřad na odbory, avšak není to v současnosti povinností. Dále plní úkoly v samostatné působnosti obce, uložené zastupitelstvem nebo radou obce, napomáhající výborům a komisím v jejich činnosti (Balík, 2009).

3.2.5 Tajemník

Tajemník obecního úřadů je odpovědný starostovi za plnění úkolů obecního úřadu v samostatné i přenesené působnosti. Úlohy jsou mu zadávány zastupitelstvem obce, radou obce nebo starostou (Čmejrek, 2008).

V obcích, kde není funkce tajemníka zřízena, plní ji místo něj starosta obce. Součástí hlavních funkcí tajemníka je účast na schůzích zastupitelstva a rady s poradním hlasem, vydávání spisových, skartačních a pracovních řádů obecního úřadu a dalších směrnic, pokud je nevydá rada, stanovení platů všem zaměstnancům obce řadících se do obecního úřadu a zajišťování výkonu přenesené působnosti s výjimkou těch záležitostí, které už jsou svěřeny radě nebo zvláštnímu orgánu obce (Balík, 2009).

3.2.6 Výbory zastupitelstva

Výbory zastupitelstva má právo zřídit jako iniciativní a kontrolní orgány zastupitelstvo obce. Zřizují se vždy dva výbory, a to kontrolní a finanční. Oba výbory se skládají nejméně ze tří členů, kterými nesmí být starosta, místostarosta, tajemník obecního úřadu a ni osoby

zabezpečující rozpočtové a účetní práce na obecním úřadu. Pokud má obec při posledním sčítání lidu alespoň 10 % občanů kteří se hlásí k jiné národnosti než té české, tak je zastupitelstvem povinně zřízen výbor pro národní menšiny. (Čmejrek, 2008; Balík,2009)

Finanční výbor má prvně za úkol kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce a za druhé plní ostatní úkoly zadané zastupitelstvem obce. Kontrolní výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, pokud je zřízena, kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory s obecním úřadem a také plní další úkoly pověřené zastupitelstvem obce. (Balík,2009)

Mohou existovat ještě třetí výbory, a ty se nazývají osadní výbory. Členy tvoří občané obce, kteří mají trvalý pobyt v té části obce, pro kterou je výbor zvolen. Zastupitelstvem je určen konkrétní počet členů, ale minimum jsou vždy tři členové. Funkce osadního výboru má na starost předkládání zastupitelstvu, radě a výborům návrhy týkající se rozvoje a rozpočtu obce (Čmejrek, 2008).

3.2.7 Komise

Mezi iniciativní a poradní orgány patří kromě výborů i komise. Komise je tvořena radou obce, která následně vybírá i její členy. Její funkcí je předkládání stanovisek a námětů radě obci (Čmejrek, 2008).

Zákon také uvádí, že „předsedou komise podle odstavce 2 může být jen osoba, která, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti komisi svěřené přenesené působnosti. Na prokázání zvláštní odborné způsobilosti předsedy komise se obdobně vztahují ustanovení zvláštních právních předpisů upravujících toto prokázání pro úředníky územních samosprávných celků.“ (§122 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích)
Řešení přestupků řeší tzv. přestupková komise, jejímž předsedou může být pouze osoba s vystudovaným magisterským vzděláním v právnickém oboru či osoba se zkouškou zvláštní odborné způsobilosti (Balík, 2009).

3.3 Komunální volební systém v ČR

3.3.1 Funkce voleb

Jedním z klíčových pilířů zastupitelské demokracie v ČR jsou pravidelně se konané svobodné volby. Umožňují tak voličům výběr mezi politickými alternativami, představovanými jednotlivými stranami a kandidáty, jež dávají tak možnost vytvořit legitimní politické a správní orgány (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Hlavní funkcí voleb je zjistit aktuální rozložení politických sil v daném politickém prostoru a zajistit jim rozdělení mandátů. Volby tak pomáhají rozpoznat aktuální požadavky a priority občanů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.3.2 Volební systémy

Výraz volební systém je označován způsob převádění vůle voličů do podoby voleného zastupitelského orgánu. Volby se řídí zákonem, které upravují celý volební proces včetně zpracování a kontroly seznamů voličů, sestavení kandidátních listin, organizace vlastního hlasování občanů, zřízení volebních orgánů, vyhlášení výsledků voleb a jiných funkcí (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Zjednodušeně řečeno můžeme volební systém chápat jako určitý postup převádění hlasů na mandáty. Tato přeměna mandátů a sčítání hlasů je nazýváme volební procedurou. V širším pojetí je volební systém ztvárňován komplexní podobou volebního mechanismu. Ten obsahuje klíčové prvky, kterým jsou věnovávány další kapitoly. Jsou jimi volební obvod, forma kandidatury, sktruktura hlasu, volební klauzule a volební formule (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.3.3 Volební obvody

Jedním z podstatných činitelů ve volebním procesu je velikost volebních obvodů. Ta je dána dle počtu mandátů, které se následně v daném obvodu rozdělují. Volební obvody lze členit do tří skupin dle velikostí. První je nízká, ta obsahuje 2 až 4 mandáty, druhá je střední s 5 až 9 mandáty a poslední vysoká s 10 a více mandáty. Velikost volebních obvodů působí na proporcionalitu voleb a může být rozhodujícím faktorem u volebních výsledků. Až na pár

výjimek českou politickou scénu převážně tvoří zastupitelstva s jedním volebním obvodem, tím pádem je podstatná velikost zastupitelstva (Balík, 2009).

3.3.4 Způsob volby

Od Roku 1919 je v český komunální volební systém poměrný, nebo stejně tak označován jako listinný. Existuje několik druhů listinných systému, které jsou v naší zemi používány. Prvním z nich je tzv. přísně vázané kandidátní listiny, kde nesmí být voličem upraveno pořadí osob či hlasovat pro kandidáty z rozdílných listin. Kandidující strany zde mají možnost ovládat výběr budoucích představitelů jak etnických, jazykových či genderových skupin. Zmíněný systém se obvykle používal v době první republiky, v dnešní době se s ním setkáme už jen zřídka. V rakouských a německých spolkových zemích jsou přísně vázané kandidátní listiny využívány častěji. Druhým typem jsou vázané kandidátní listiny, které fungují na stejném principu jako předchozí, akorát má volič možnost udělovat své preference. Posledním možností způsobu volby jsou volné neboli otevřené kandidátní listiny. Zde volič není omezován a může vybírat své kandidáty z různých stran. Mandát je poté přidělen na základě poměru všech preferencí, které kandidáti dané strany obdrželi (Balík, 2009).

3.3.5 Volební klauzule

Jedná se o uměle stanovenou hranici získaných hlasů, které musí daná strana dosáhnout, aby se mohla podílet na rozdělování mandátů. Jde od redukční funkci, jelikož se používá především v proporcionálních volebních systémech, v kterých má zabránit k nadměrné fragmentaci zvoleného zastupitelského orgánu. Volební uzavírací klauzuli najdeme v České republice u všech typů voleb založených na principu poměrného zastoupení, to jsou Evropské volby, volby do poslanecké sněmovny, krajské volby a obecní volby. Ve všech vyjmenovaných případech je její výše stanovena na stejnou úroveň, a to 5 % hlasů. Výjimku tvoří klauzule do obecního zastupitelstva, kde platí pouze v případě, že jsou zaplněny všechny kandidátní listiny (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.3.6 Volební formule

Volební formule je zřízena na základě matematické operaci, která slouží k převádění hlasů na mandáty. Rozpoznáváme volební formule většinové a proporcionální. První zmíněné se uplatňují v jednomandátových volebních obvodech, přesněji senátních volbách.

Proporcionální se naopak užívají ve vícemandátových volebních obvodech, tedy ve volbách do poslanecké sněmovny, zastupitelstev obcí a krajů a Evropského parlamentu (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Proporcionální volební formule je zřízena pomocí volebních kvót nebo volebních dělitelů. Volební kvóty v podstatě zjišťují množství hlasů potřebných pro získání mandátu, poté se tímto dělí volební zisky stran (Čmejrek, 2008).

V České republice je do zastupitelstev obcí používána d'Hondtova volební formule. Přesněji tato metoda pracuje s posloupností dělitelů 1, 2, 3, ...n. (n = počet kandidátů na listině), kterými jsou vyděleny volební zisky stran. Tyto podíly jsou poté seřazeny podle velikosti a následně rozděleny mandáty stranám. Vydělením celkového počtu získaných hlasů strany počtem kandidujících té strany dospějeme k rozdělení mandátů mezi jednotlivé kandidáty. Může nastat změna pořadí, pokud jeden z kandidátů získá o 10 % více hlasů, než je stanovený průměr hlasů na jednoho člena. Nesmí se opomíjet ani to, že vliv na proporcionalitu volebních výsledků má velikost obvodu. Platí zde čím větší je obvod, tím větší bude i proporcionalita výsledků voleb, naopak to je u menších obvodů, kde je výrazná působnost volebních formulí (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.3.7 Struktura hlasu

Struktura hlasu je chápána jako forma přeměny rozdílných politických preferencí a názorů voličů na konkrétní podobu hlasování. Volič svým hlasem vyjadřuje náležité politické názory a náklonost ve vztahu k nabízeným politickým programům. Rozpoznáváme hlas jediný a vícenásobný (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Hlas jediný je používán u personální kandidatury jednomandátových volebních obvodů. Příkladem jsou v České republice senátní volby. V případě většinového volebního systému s absolutní většinou potřebnou pro získání mandátu se používá hlas alternativní. To znamená, že volič může označit ještě dalšího kandidáta. Jediný hlas lze uplatnit i u volebních obvodů vícemandátových, pouze za přítomnosti přísně vázaných kandidátních listin. V této situaci se kromě hlasu pro kandidátní listinu uplatňují preferenční hlasy, díky kterým mohou voliči ovlivnit pořadí kandidátů na vybrané kandidátní listině (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Se zmíněnými kandidátními listinami je spojen i hlas vícenásobný. Zde volič uděluje tolik hlasů, kolik má daný volební obvod přidělených mandátů. Vícenásobný hlas dává voliči možnost volit jednotlivé kandidáty bez ohledu na jejich stranickou příslušnost a kandidátní listiny. Tento druh se v České republice používá u voleb do zastupitelstev obcí (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Dalšími příklady vícenásobného hlasu je limitovaný hlas, u kterého má volič nižší počet hlasů, než je přidělovaných mandátů. V případě, kdy může volič dát jednomu kandidátovi více hlasů, popřípadě všechny své hlasy, jedná se o hlas kumulativní. A posledním zvláštním druhem je hlas dvojitý, s tím se setkáme u smíšených volebních systémů. Je používán současně u většinového i proporcionálního principu voleb, tak i u jednomandátových i vícemandátových volebních obvodů. Volič má v tomto případě k dispozici jeden hlas k výběru kandidátní listiny ve vícemandátovém obvodu a zároveň má ještě jeden hlas k zvolení konkrétního kandidáta v jednomandátovém obvodu (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.4 Lokální stranictví v ČR

Významnou součástí zastupitelské demokracie v České republice tvoří politické stranictví. Její zásadní funkcí je zprostředkování spočívající mezi občany a politickou mocí. Jednotlivé strany, usilující o přízeň občanů, představují společnost, která zastává společné názory, postoje a cíle. Záměrem politických stran je prostřednictvím voleb získat maximální míru státní moci, díky které mohou obhájit zájmy svých voličů a uskutečnit jejich cíle (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, Čmejrek, 2008).

Přelomem 19. a 20. století došlo k vývoji v politickém stranickém systému, díky vstupu širokých politických stran, které si vynutily zavedení všeobecného volebního práva a jiné demokratické reformy. Zasluhou vznikaly masové politické strany, které byly více rozvětvené, lokálně a regionálně zakotvené, s masovou členskou základnou a s podpůrnými společenskými hnutími. Během 20. století vznikly strany elitní, jež se zaměřovaly přímo na voliče, nikoli na členy strany. Tím docházelo k redukci počtu politických stran a začínala se projevovat tendence ke kartelizaci politických stran (Čmejrek, 2008).

Lokální politické systémy tvoří určité typy subjektů, které je nutné rozlišovat. Volební stranu mohou být dle zákona č. 491/2001 Sb. registrované politické strany nebo politická hnutí, se kterými je spojena určitá organizační stabilita a vývojová kontinuita. Dalším typem jsou sdružení nezávislých kandidátů či jiné formy sdružení a koalic, a ty se naopak vyznačují proměnlivostí. Tento jev můžeme vyzorovat v lokálním a politickém prostoru. Mezitímco se v politice na národní úrovni vztahuje kontinuita spíše na organizace a struktury místo osob, tak u lokální politiky tomu bývá opačně. Případem jsou venkovské obce či menší města, kde přes četné změny zásadních politických subjektů, zůstávají klíčové osobnosti na lokální politické scéně stejné. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, Čmejrek, 2008)

3.4.1 Parlamentní strany

Vývoj politických stran můžeme nejlépe charakterizovat na základě statistických dat výsledků voleb do zastupitelstev obcí. Dle úspěchů parlamentních stran máme možnost rozeznat, zda se jedná o městskou či neměstskou obec. Ale pokud budeme chtít zjistit skutečné postavení parlamentních stran na lokální úrovni politického procesu budeme se muset zaměřit na analýzu stranické příslušnosti zvolených zastupitelů. Ta má mnohem spolehlivější mínění o síle politických stran (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Jako v předešlých kapitolách, tak i zde hraje podstatou roli velikost obce. Z informací Českého statistického úřadu je patrné, že v neměšťských obcích získávají kandidáti bez politické příslušnosti převládající většinu. Naopak u měst je tento status rovnocenný. Volební rozdíly mezi zisky kandidátních listiny parlamentních stran a počty získaných mandátů vznikají působením několika činitelů. Mezi ně řadíme nutnou přítomnost nezávislých při sestavování kandidátních listin. Menší obce mají slabší členskou základnu, a tak se snaží doplnit kandidátní listinu o nezávislé kandidáty. Následujícími důvody, proč zařazují parlamentní strany nezávislé do svých kandidátních listin může být vylepšení vzhledu strany, jelikož osobnosti či jedinci na sebe mnohdy upínají více pozornosti než politické ideje a programy. Dále autoři uvádí, že *„může však jít také o taktický kalkul předjímající povolební koaliční jednání. Nezávislost na politických stranách se může při povolebních koaličních jednáních projevit jako výhoda, a to i v městech střední velikosti. Dochází k tomu konec konců i na národní úrovni.“* (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010)

Zmíněný mechanismus zařazování nezávislých na své kandidátní listiny může působit také opačně, a to že nezávislí se raději ucházejí za politické strany místo aby působily jako sdružení nezávislých kandidátů. Tím se mohou vyhnout nutnosti shánět podpisy voličů, podporujících jejich kandidaturu, na potřebnou petici (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.4.2 Lokální politické strany

Charakterizovat lokální politické strany z národní úrovně není nic snadného. Důvodem je vysoký počet působících subjektů. Změna nastala v roce 1994, kdy se upravil zákon o volbách do zastupitelstva obcí. Úprava podmínek se týkala nezávislých a jejich sdruženích, kteří museli získat určitý počet podpisů ke kandidatuře do zastupitelstva. Dřívější pevně stanovený počet podpisů voličů podporující danou kandidaturu nahradil relativní počet v závislosti na počtu obyvatel obce. Sdružení nezávislých kandidátů potřebovali získat podpis od 7 % a více obyvatel dané obce, u nezávislých kandidátů se rozmezí pohybuje kolem 5 až 0,5 % občanů, dle velikosti obce. Problém nastává u měst nad 14 500 obyvatel, kde je potřeba pouze přes 1 000 podpisů, kdy se jeví snadnější možnost zaregistrovat politickou stranu než kandidovat jako sdružení nezávislých kandidátů. Za důvodem ústupu lokálních politických stran a hnutí stojí zpřísnění legislativních podmínek jejich hospodaření a působení (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Jedním z hlavních představitelů tohoto typu se stalo Sdružení nezávislých kandidátů (SNK). V obecních volbách se jeví jako nejčastější druh kandidatury, které už dle názvu vzniklo z komunální politiky. Tato strana však obrátila své působení k celostátní koordinaci a místo komunálních cílů se začala zaměřovat na působení voleb do poslanecké sněmovny, krajských voleb, senátních voleb nebo voleb Evropského parlamentu. V roce 2006 bylo několik celostátních stran a hnutí s „nezávislou“ identitou mnohem úspěšnější než lokální politické strany. Proto nabývají na důležitosti nejen z pohledu vývoje politiky v lokálním politickém prostoru, ale i snahou proniknout na krajskou či parlamentní úroveň (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.4.3 Nezávislí kandidáti a jejich sdružení

Nezávislí kandidáti a jejich sdružení jsou jeden z největších charakteristických rysů pro sídelní strukturu malých obcí, které tvoří více jak 2/3 České republiky. To je důvodem proč nezávislí a jejich sdružení znázorňují hlavní někdy i jediný způsob formování politických

subjektů v nejmenších obcích. Jejich úloha úměrně klesá s přibývajícím počtem obyvatel v obci. Tím je přesněji myšleno, že ve větších obcích či městech účast nezávislých kandidátů ubývá. U sdružení nezávislých kandidátů se nepočítá s organizační stabilitou a kontinuitou politického působení, a však jako u jiných subjektů existují výjimky, které toto vylučují. Můžeme se setkat se sdruženími, jejichž základním účelem není politické angažmá, a i přesto stabilně fungují (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.5 Teorie koalic

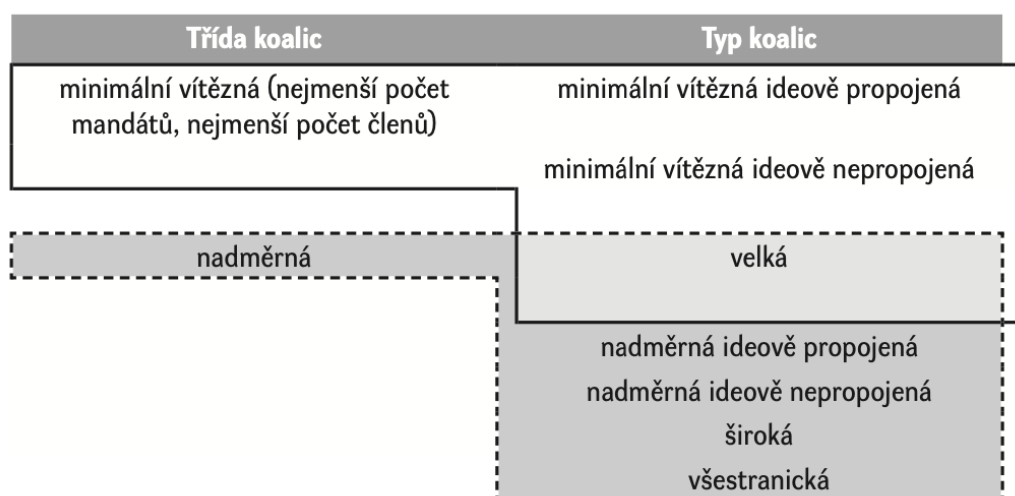
Teorie koalic se věnuje vytváření vlád a prosazování jejich politických cílů v parlamentním systému. Obecně rozlišujeme dva možné pohledy na vznik koalic. První teorie vysvětluje koaliční spojení stran racionálním chováním, které se řídí snahou o maximální podíl na vládě, tím je na mysli množství získaných pozic či úřadů. Z druhého hlediska politické subjekty tvoří koalice z důvodů prosazení vlastního politického programu (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

3.6 Typologie koalic podle Stanislava Balíka

Stanislav Balík dělí primárně koalice na dva typy, první je minimálně vítězná koalice a druhá nadměrná, či dříve zvaná velká koalice. Tyto druhy vypovídají hlavně o míře soutěživosti mezi politickými subjekty. Jelikož vypovídají o celkové politické kultuře volebního systému dělíme je dále na další kategorie, které jsou uvedeny v obrázku níže (Balík, 2009)

Obrázek 1 – Třídy a typy koalic dle Stanislava Balíka

Schéma 9.1 Třídy a typy koalic

Zdroj: Balík, 2009

3.6.1 Minimálně vítězná ideově propojená koalice

V minimálně vítězně ideově propojené koalici je za potřebí mít minimální počet členů či mandátů pro dosažení většiny. Tento druh koalice se řadí mezi nejvíce ideálním při řešení povolební situace. Řadí se také mezi nejvíce soutěživé stranické systémy, jelikož voliči vidí možnost změny politiky způsobené rozdílnými volebními výsledky v dalších volbách (Balík, 2009).

3.6.2 Minimálně vítězná ideově nepropojená koalice

Tento typ koalice se skládá z nejmenšího případného počtu členů, které jsou za potřebí k získané většině. Rozdíl od první zmíněné koalice výše je pouze z pohledu ideje. Zde spolu kooperují nepříbuzné či protikladné stany, kdy v opozici se objevuje více politických subjektů (Balík, 2009).

Okolnosti vzniku této situace jsou většinou dvě. První vzniká, pokud vítěz nemá s kým utvořit koalici, a raději bude spolupracovat s menší ideově vzdálenou stranou, jež nebude mít v koalici tak podstatné postavení jako strana větší. Druhá situace nastane, pokud ideově propojená koalice nevytvoří koalici z personálních důvodů (Balík, 2009).

3.6.3 Velká koalice

Velká koalice je oproti ostatním ojedinělá, jelikož je primárně charakterizována ideově, a ne mechanicky povahou většiny. Spolupracují zde dvě dominantní a ideově rozporné strany. Pro fungování velké koalice musí zůstat v opozici minimálně dva relevantní protivníci, kteří jsou ideově různorodí (Balík, 2009).

Častým předpokladem při tvorbě těchto koalic je vidina na dlouhodobou spolupráci, která bývá delší než jedno volební období. Dle Stanislava Balíka je vznik velké koalice způsoben „nejčastěji z důvodů zvětšení šance na podporu v legislativním tělese, z důvodů zmenšení počtu koalice a marginalizace opozice.“ (Balík, 2009)

3.6.4 Nadměrná ideově propojená koalice

Funkce nadměrné ideově propojené je za dvou předpokladů, za prvé, pokud je spojena s druhem koalice nadměrné (má minimálně jednoho nadbytečného člena, bez kterého by koalice disponovala většinou hlasů), nebo jsou si ideově příbuzné (Balík, 2009).

Nadměrné ideově propojené koalice často vznikají v systému, kde je při jakékoli příležitosti potřeba nadpoloviční většina všech zákonodárců (přítomných i nepřítomných). K formování těchto koalic dochází také v situaci, kdy značně dominuje vítězná politická strana, která ale nedisponuje většinou hlasů (Balík, 2009).

3.6.5 Nadměrná ideově nepropojená koalice

Nadměrnou ideově nepropojenou koalici můžeme charakterizovat téměř stejně jako předchozí typ koalice. Na rozdíl od nadměrné ideově propojené koalice, jsou si zde členové ideově vzdáleni. Někdy může vzbuzovat dojem, že se jedná o koalici širokou či velkou, díky její četné podobnosti. Důvod uzavírání těchto koalic bývá stejný jako nadměrných ideově propojených koalic s výjimkou, že zde je cena za spolupráci nižší, než by byla s ideově bližšími partnery (Balík, 2009).

3.6.6 Široká koalice

U typu koalic širokých, nebo také žurnalisticky označovaných duhových, se sdružují takřka všechny relevantní politické síly. Široká koalice je tvořena z více jak dvou členů a musí obsahovat více subjektů, než je potřeba k získání nadpoloviční většiny. Dalším znakem je spolupráce ideově nesourodých činitelů (Balík, 2009).

Podnětem vzniku bývá snaha o zapojení co nejvíce subjektů do společné zodpovědnosti, nicméně z ideových důvodů se zrovna jeden subjekt participovat nemůže. Nastávají zde dvě možnosti, první, kdy je uzavřené spojenectví proti onomu jedinému subjektu či naopak aliance právě bez něj (Balík, 2009).

3.6.7 Všestranická koalice

Na posledním místě je koalice všestranická označována také jako všenárodní, všestátní, všekrajská či všeobecní. Podle Stanislava Balíka se vyskytuje v situaci, pokud se na formování výkonné moci podílejí všechny politické strany (Balík, 2009)

Důvodem vzniku všestranné koalice spočívá v pragmatičnosti. Dle Balíka platí, že „*po vyhraných volbách je pro vítězné síly, jež mají možnost sestavit minimální vítěznou koalici, jistější nastolit konsenzuální atmosféru všestranné spolupráce, která slibuje, že po případném menším úspěchu ve volbách následujících se k nim úspěšněji političtí protivníci zachovají se stejnou korektností a z exekutivy je „nevyženou.“*“ (Balík, 2009)

3.7 Typologie koalic podle Petra Jüptnera

Dle Jüptnerovy teorie zkoumání komunálních koalic nelze nahlížet na politický systém jako celek, jelikož nemá jednotné rysy a jedná se tak o „tisíce nezávislých mikrosvětů“, jak uvedl ve své práci. Jelikož je koaliční systém rozmanitý a nevykazuje jednotnou podobu, tak musí být rozdělen do více kategorií. Jüptner vyčlenil kvalitativně rozdílné typy, které se zejména odlišují svou velikostí a jejich podrobný popis je v následujících čtyřech kapitolách. (Jüptner, 2004)

3.7.1 Nejmenší obce

Nejmenší obce spadají do početní skupiny s maximálně 1 700 obyvateli. Zde nalezneme samosprávu tvořenou většinou nezávislými kandidáty a jejich sdruženími, zřídka kdy se setkáme s politickými stranami. Strany mají zde zanedbatelné množství členů a často jsou zakládány krátce před volbami. Jejich funkce je v mnoha případech spíše spolková nežli politická (Jüptner, 2004).

Samosprávu v nejmenších obcích tak tvoří obvykle nezávislí kandidáti, kteří působí důvěryhodněji a schopnosti spolupracovat. Na rozdíl politické strany jsou v tomto typu obcí brány jako možný zdroj sporů a politikaření. Mnozí starostové, tak odmítají zákonitost volebního systému, přesněji rozdělení mandátů dle hlasů. Vyplývající ze studie by někteří oslovení starostové dali přednost, kdyby získal zastupitelský mandát kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Z toho důvodu je typické pro nejmenší obec, že kandidáti kandidují jako nezávislí, a každý tak má vlastní kandidátní listinu (Jüptner, 2004).

Politika v takto malých obcích je založena na osobních, někdy i příbuzenských vztazích a selském rozumu. Právě díky výše popsanému fungování se zřídka kdy konají schůze politických stran, případně mají společenskou povahu (Jüptner, 2004).

V nejmenších obcích je proces vytváření koalic založen na principu, kdy kdokoli může vytvořit koalici s kýmkoli. Příčinou je, že v tak malých obcích může kandidovat pomalu každý. V těchto obcích vznikají tzv. superkoalice, to je koalice, ve které nalezneme zastoupení všech stran. Ve své práci Jüptner zaznamenal, že *„malý výskyt zastupitelstev rozdělených na koalice umocňuje fakt, že v nejmenších obcích tohoto velikostního rozmezí se nevolí obecní rada a funkce starosty je často neuvolněná – není tedy o co hrát a nemá cenu se spolčovat.“* (Jüptner, 2004)

3.7.2 Obce menší střední velikosti

Tato kategorie je stanovena počtem obyvatel v rozmezí 1701 až 9000. V těchto obcích už se setkáme s větším nárůstem politických stran, kam spadají i regionální a komunální strany. Zjednodušeně čím více obyvatel obec má, tím větší je šance výskytu politických stran. Dle Petra Jüptnera jsou metaforicky nazývané politické strany jako „prázdné nádoby“, které jsou plněny tzv. „jádry“ a „křovím“. „Jádra mají představovat obyvatele, kteří se aktivně chtějí zapojit do místní politiky a jsou pilíři komunálních politických systémů menších středních obcí. „Křovím“ jsou naopak kandidáti bez skutečného zájmu o zisk zastupitelského křesla a v podstatě vyplňují prázdná místa v kandidátních listinách (Jüptner, 2004).

Politické strany se dělí ještě na několik dalších skupin. První jsou strany etablované, působící relevantně na parlamentní úrovni našeho politického systému. Dále strany regionálně komunální, sloužící k politické participaci na nižších úrovních. Ty dále dělíme na regionální, univerzálně komunální a lokálně komunální strany. Poslední druh lokálně komunální strany se vyskytují častěji ve větších obcích (Jüptner, 2004).

I u obcí menších středních velikostí je stále možné se setkat s nepořádáním schůzí jako u nejmenších obcí. Schůze zastupitelů jednotlivých frakcí jsou výjimečné, pokud k ní dojde tak jsou pořádány před zastupitelstvem pro všechny zastupitele či jejich velkou koalici. S velikostí obce se mění i názor na nezávislé kandidáty. Změnou je hlavně myšleno, že už zde není pouze jedna koalice, ale už se vyskytují i soutěživé systémy (Jüptner, 2004).

Ani v menších středních obcích není možné používat plnohodnotně pojem koalice. Koalice v uvedené obci, jsou spíše jak uvádí Petr Jüptner „velké rodiny“. Už z názvu je pochopitelné, že koalice má uzavřenou a neformální podobu, kde proti sobě aktéři přímo neútočí.

„Koaličním aktérem jsou v obcích MSO nezřídka tzv. jádra. jejichž existence je odrazem významné role osobních vztahů i neprůhledného a nestandardního stranického systému.“ (Jüptner, 2004) To je důvodem proč se zde téměř nesetkáme s promítáním ideologických faktorů do tvorby koalic. Tím pádem se zde opět objevuje princip „každý s každým“ (Jüptner, 2004).

3.7.3 Obce větší střední velikosti

Petr Jüptner stanovil obce s větší střední velikostí do intervalu mezi 9 001 až 45 000 obyvatel. Ve zdejším politickém systému výrazněji dominují politické strany, kterých na základě studie bývá 5 až 13. Převážnou většinu kandidátů tvoří registrovaní členové, jelikož se sdruženími nezávislých kandidátů se zde už tolik nesetkáme (Jüptner, 2004).

Na rozdíl od zmíněných dvou druhů obcí, tak se vzrůstajícím počtem obyvatel se stupňuje míra koordinace činnosti zastupitelských frakcí, a proto dochází k častějším stranickým schůzím. To není jediný faktor, který se mění s velikostí obcí, za další můžeme považovat soutěživost. Na rozdíl od předešlých dvou obcí, kde se soutěživostí setkáme zřídka, zde máme systém zvaný „polosoutěživý“ (Jüptner, 2004).

S tvorbou koalic se v předvolebním období v obcích větších středních velikostí setkáme výjimečně, důraz se klade až na vytváření koalic po volbách. Na základě exekutivních koalic je zvolen starosta, jeho zástupci a zbylí představitelé městské rady. Nejvíce se zde objevují velké koalice, které sice nezahrnují celé politické spektrum, naproti tomu zajišťují exekutivní koalici výraznou majoritu v zastupitelstvu. Většinou jsou koaličními aktéry politické strany, a tak termín „jádro“ trátí na významnosti (Jüptner, 2004).

3.7.4 Největší obce

Počet obyvatel v největších obcích se pohybuje od 45 000 výš. Jako všechny ostatní Jüptnerovy velikostně rozdělené koalice, tak i tato je založena na dotazníkovém šetření, vyplněných od představitelů různých obcí. Za představitele největší obce považujeme územně členěná statutární města. V této kategorii jednoznačně figurují spíše politické strany. Kandidatura nezávislých kandidátů se na této úrovni již nevyskytuje, jelikož voliči a kandidáti k sobě nemají tak blízko jako v menších obcích. Politické strany tvoří většinou straničtí příslušníci,

které čítají až stovky členů naopak bezpartijní zastupitele nalezneme častěji u regionálně komunálních stran pouze s desítkami členů (Jüptner, 2004).

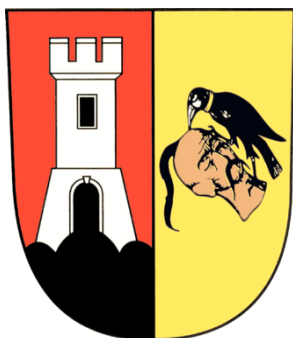
V největších městech se objevuje zpravidla soutěživý politický systém, fungující na principu „vlády a opozice“. Nejvyšší politické posty na magistrátech a radnicích přinášejí určitou politickou prestiž. Boj o získání zastupitelských křesel, je způsobena důležitostí postů, které mohou být lépe finančně ohodnoceny a zároveň mohou být vstupenkou do parlamentní politiky (Jüptner, 2004).

4 Praktická Část

4.1 Představení obce

Orlík nad Vltavou nalezneme v severní části jihočeského kraje. Spadá pod okresní město Písek, který je necelých 30 km jižně od obce. Obec se nachází v nadmořské výšce 390 m n. m. a její katastrální výměra je 904 ha. Obec tvoří dvě části, a to Orlík nad Vltavou a Staré sedlo. V bakalářské práci bude pro přehlednost použit pouze název Orlík nad Vltavou. Níže uvedený znak obce vyjadřuje v levém červené poli zámek Orlík a ve žlutém poli je zachycena uťatá hlava Turka do kterého klove krkavec.

Obrázek 2 – znak obce Orlík nad Vltavou

Zdroj: www.orliknadvltavou.cz

4.1.1 Historie obce

První písemná zmínka starší části obce, Starého Sedla, pochází již z roku 1288. Díky své poloze poblíž správního centra a panství orlického, později orlicko-zvíkovského, byla nazývána městys, i přesto, že neměla jiná úřední pravomoci či postavení. Druhá část obce byla nazývána jako osada Orlík. Starému sedlu nikdy nebyla udělena práva vlastní samosprávy, samostatné právní jurisdikce a ani žádná tržní privilegia či práva svobodného rozhodování. Veřejná správa zde byla v rukou dosazovaného rychtáře (www.mistopisy.cz).

Nejvíce se historie této obce týká zámku Orlík, který zde dle písemných zmínek stojí od počátku 13. století. Nejdříve sloužil jako dřevěný hrádek pro výběr cla proplouvajících lodí na řece Vltavě. Jeho původní zakladatelé a majitelé nejsou známi, ale jeho dalším přestavbám a rozšiřování na gotický královský hrad vděčíme Karlu IV. Ten jej daroval svému kancléři Dětrichovi z Portic. Od té doby vyměnil mnoho majitelů a má za sebou

mnoho stavebních úprav. Současným vlastníkem je Jan Nepomuk Schwarzenberg (www.mistopisy.cz).

4.2 Demografické a socioekonomické aspekty obce

4.2.1 Občanská vybavenost

S občanskou vybaveností mohou být obyvatelé Orlíku nad Vltavou velmi spokojeni vzhledem k velikosti obce. Samozřejmostí občanské vybavenosti je obecní úřad a pošta, které sídlí nedaleko náměstí. Pošta dle starosty v posledních letech bojuje o zachování, zůstává jen díky matričnímu úřadu. *„Její zrušení by ztížilo život starším obyvatelům Orlíku nad Vltavou, kteří ji převážně využívají.“* (rozhovor se starostou obce)

Nalezneme zde dva menší obchody s potravinami a ostatním potřebným sortimentem. Obec disponuje institucemi jako mateřská a základní školu, do které také docházejí děti z okolních obcí. Jídelna ve škole je přístupná veřejnosti, a tak si obyvatelé mohou přijít pro oběd za pár korun. Za dobrým jídlem či posezením obyvatelé chodí do restaurace U Cvrků nebo Pod Věží. Pro turisty jsou u zámky další dvě restaurace. Takovou nadstandartní vybaveností obcí může být zdejší kadeřnictví. Ke kulturním a společenským akcím slouží velký sál výše zmíněné restaurace U Cvrků. U náměstí se nalézá hřbitov s místním gotickým kostelem sv. Prokopa ze 14. století, kde se dodnes konají bohoslužby a jiné akce. V obci nalezneme i sochu sv. Prokopa, výklenkovou kapli p. Marie a kapli sv. Jana Nepomuckého. (rozhovor se starostou)

V Orlíku nad Vltavou je poskytována zdravotní péče jedním praktickým lékařem, který má ordinaci vedle obecního úřadu. Nejbližší menší zdravotnické středisko obyvatelé naleznou v Čimelicích, větší pak v Milevsku, Březnici či Příbrami. Do lékárny stačí navštívit obec Mirovice necelých 10 km daleko.

Mezi úspěšně splněné cíle obce je považována výstavba nové kanalizace a čistírny odpadních vod, která začala za starosty Jiřího Štrajta. To se mohlo učinit pomocí dotačního programu Revitalizace Orlické nádrže a dokončena byla v roce 2015. Dále několikrát proběhla úspěšná oprava místní komunikace a mezi poslední vylepšení obce patří rekonstrukce veřejného osvětlení.

„V budoucnu doufáme ve schválení žádosti o dotaci na projekt multifunkčního hřiště na Orlíku, ...dotovaný bude od programu MM na obnovu sportovní infrastruktury.“ (rozhovor se starostou obce)

4.2.2 Škola

První zmínky o školství v Orlíku nad Vltavou nalezneme v dochovaných kronikách už v roce 1789, kdy tu existovala farní škola s jednou učebnou. Aktuálně se zde nachází dvě propojené budovy, které prošly nedávnou rekonstrukcí. Jedním z dalších úspěšných splněných cílů za starosty Jana Máry. Studentům prvního stupně zde byly poskytnuty moderní učební pomůcky pomocí projektu EU, tak aby byla výuka plnohodnotnější. Nově jsou vybaveny například interaktivními tabulemi nebo novou počítačovou třídou. Mimo jiné zde mají i nově vytvořenou keramickou dílnu včetně keramické pece, kterou si děti podle starosty určitě zaslouží. Hlavní budova slouží k výuce, v druhé budově nalezneme jídelnu s družinou a prostory pro mateřskou školku. Škola nabízí pouze první stupeň a mateřskou školku. V roce 2004 se musel druhý stupeň základní školy zrušit díky nedostatečnému počtu žáků. Jak uvedl starosta *„rodiče dávají přednost spíše školám ve větších obcích jako Čimelice, Mirovice, Mirovice, Milevsko aj., kde mají možnost pokračovat na druhý stupeň. Ale navzdory kolísavému počtu dětí se snažíme, aby byla stále plně funkční.“* (ww.zsorlik.cz, rozhovor se starostou obce)

4.2.3 Volnočasové aktivity, kulturní a společenský život

V obci Orlík nad Vltavou se pravidelně s pomocí obecního úřadu a spolků konají akce společenského, kulturního či sportovního charakteru. I přesto, že je Orlík nad Vltavou malá obec, tak *„jedním z cílů je snaha udržet společenský život“* jak uvedl starosta v rozhovoru. Hodně akcí je spojena s místní mateřskou a základní školou, které se zapojují do organizace a pořádají různé školní besídky, maškarní plesy a průvody, prokopskou pouť, dětské dny, oslava tří králů a mikulášské nadílky. Dalšími akcemi, které mají u obyvatel oblíbenost, jsou hasičské plesy, venkovské zábavy, koncert a jiné podobného charakteru. Takové akce se většinou uskutečňují v sále Restaurace U Cvrků. Často se také připravují všelijaké akce pro děti i dospělé v místním parku u zámku Orlík nebo probíhá oslava různých svátků jako Velikonoce, Vánoce či pálení čarodějnic na náměstí obce. Nedaleko náměstí se vyskytuje menší budova se sálem, která dříve sloužila jako kino. V dnešní době plní úlohu dětem

z místní školy jako tělocvična k hodinám tělocviku nebo se zde pořádají sportovní či taneční lekce pro obyvatele zdejších či sousedních obcí (rozhovor se starostou obce).

4.2.4 Doprava

Skrz obec Orlík nad Vltavou vedou dvě hlavní silnice. První silnice č. 19 vede ze západu přes obce Lety nebo Kostelec nad Vltavou, druhá je pod číslem 10245 a povede ze severu přes obec Kožlí a Probulov. Jelikož je Orlík nad Vltavou velice malá obec nemá moc kvalitní veřejnou dopravu. Jezdí zde autobusové linky ČSAD, které dojíždějí do nejbližších obcí a měst. Využívána je především obyvateli, kteří dojíždějí do zaměstnání a dětmi, které se potřebují dopravit do škol. Dříve zde byla přímá linka z Prahy do obce, v nynější době je pouze přímý autobus, který jezdí každou neděli z obce do Prahy. Nejbližší železniční doprava se nachází v obci Mirovice, necelých 10 km od Orlíku nad Vltavou (www.zamekorlik.cz).

Poněvadž obec leží u řeky Vltavy je možné využít lodní dopravu. Ať už jako soukromý majitel lodě nebo jako návštěvník místních parníků, které vás vezmou na okružní jízdu. Významnou spojkou přes řeku Vltavu je Žďákovský most, který vede z obce Staré Sedlo do Kostelce nad Vltavou. Známý jako největší jedno obloukový most z ocele je součástí silnice I/19, spojující Tábor a Plzeň. Název nese po zatopené vesnici zvané Žďákov u Chrástu. Pro fanoušky adrenalinových sportů je zde už několik let možnost bungee jumping.

4.2.1 Turistika

Největší chloubou obce je už výše zmíněný zámek Orlík nad Vltavou, který ročně navštíví tisíce turistů. Díky zámku prosperuje celá obec, nejen z turistického hlediska, ale také možnosti pracovních nabídek. Zámek je v provozu po celý rok s možností prohlídky, kde je vyprávěna bohatá historie objektu. K dochovanému šlechtickému sídlu patří i přilehlá anglická zahrada s jezírkem a volně se pohybujícími pávy. Nedaleko zámku se také nachází vystavěné orlické akvárium, ve kterém návštěvníci naleznou mnoho druhů sladkovodních ryb z českých vod.

K rodině Schwarzenbergů, současně vlastníci zámek Orlík, patří ještě jeden objekt známý jako Schwarzenberská hrobka. I přesto, že už hrobka nestojí na území obce je často

navštěvována místními obyvateli, tak i turisty, kteří mají novogotickou stavbu v oblibě. Druhou vystavěnou hrobku Schwarzenbergů nalezneme u Třeboně.

Skrz Orlík nad Vltavou vede 27,5 km dlouhá cyklotrasa číslo 1157, kterou ocení hlavně turisté, kteří rádi tráví čas kole. Častější využívanou variantou pro pěší je zde modrá, červená a zelená trasa. Nejoblíbenější je 30 km dlouhá naučná stezka Orlík – Zvíkov, která seznámí návštěvníky s historií krajiny a jedinečnou faunou a flórou podél řeky Vltavy. Právě díky Vltavě, turistickým trasám a památkám vytváří Orlík nad Vltavou rekreačně atraktivní území (www.zamekorlik.info).

4.2.2 Orgány místní samosprávy

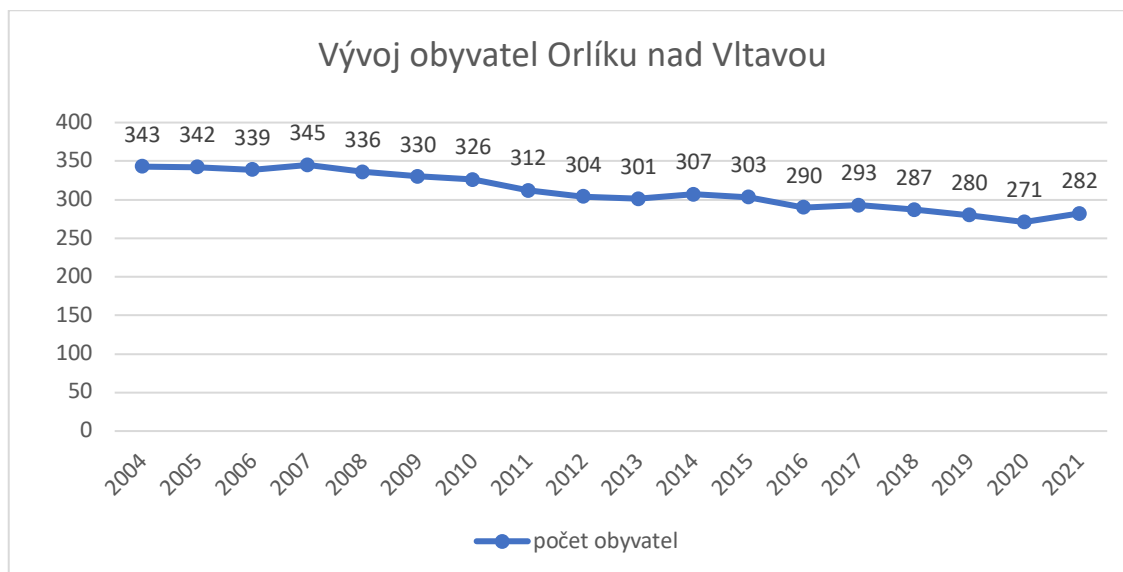
Zastupitelstvo obce Orlík nad Vltavou tvoří současně 13 členů. Prvním nepřehlédnutelným členem je starosta Jan Mára, vykonávající tuto pozici 8. rokem a celkově působící v orlické politice už 16 let. Místostarosta je Stanislav Klíma, jenž figuruje ve volbách od roku 2006. Obec má zřízené nejen finanční a kontrolní výbory, ale také výbor pro hospodaření s byty, rozvoj a výstavbu. Kontrolní výbor je složen z předsedkyně Hany Veselé, Martina Urycha a Petra Kožíška, který je zároveň předsedou finančního výboru spolu s Janem Steinerem a Tomášem Cvrkem. Výbor pro hospodaření s byty, rozvoj a výstavbou má totožné složení komise jako finanční výbor. V obci není zřízena rada obce, pro kterou je nutný minimální počet 15 členů, což zastupitelstvo obce nesplňuje. Funkci rady zde zastupuje starosta Jan Mára (www.orliknadvltavou.cz, rozhovor se starostou).

4.2.3 Struktura obyvatelstva

Aktuální počet obyvatel dle českého statistického úřadu Orlíka nad Vltavou k 1.1.2021 činí 282. Podle rozdělení Petra Jüptnera by vybraná obec spadala patrně do nejmenších obcí. V porovnání s okresem Písek tvoří Orlík nad Vltavou 0,9% obyvatel (www.csu.cz).

Z celkového pohledu graf vykazuje, že je obyvatelstvo obce mírně klesajícího charakteru. Úbytek obyvatelstva může být zapříčiněno nedostatkem pracovních míst, a tak způsobeno stěhování se do větších obcí. Ke zvýšení počtu obyvatel by mohlo pomohlo přihlášení obyvatel k trvalému bydlišti, kteří zde bydlí a ještě tak neučinili.

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel v letech 2004–2021

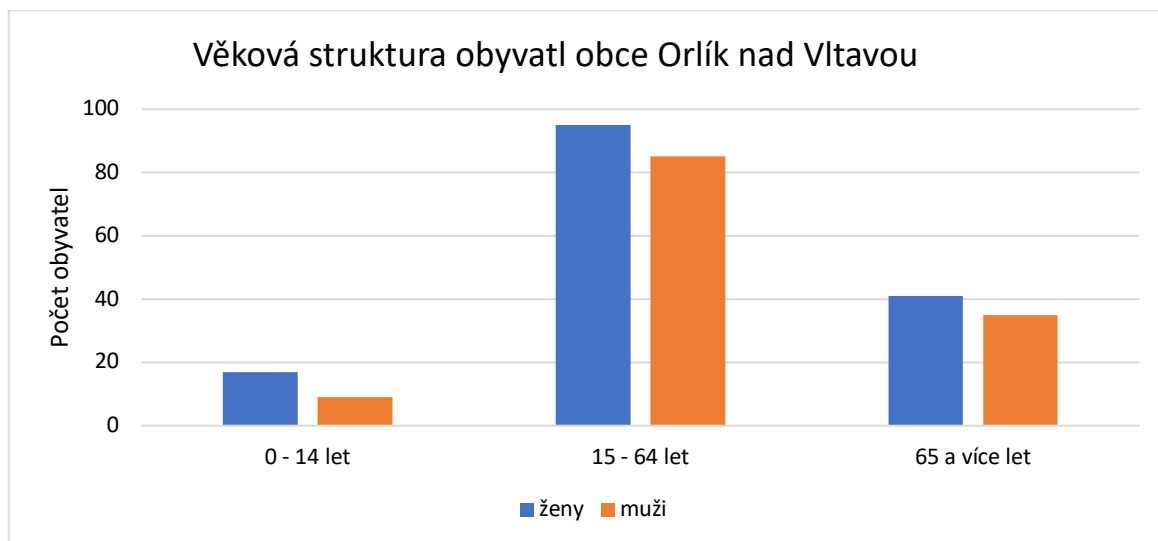

Zdroj: vlastní zpracování dat dle ČSÚ

4.2.4 Věkové rozložení obyvatel

Jeden z nejdůležitějších demografických ukazatelů je právě věková struktura obyvatel. K 1. 1. 2021 je ve vybrané obci evidováno z celkového počtu 282 obyvatel 153 žen a 129 mužů. Dle pohlaví ženy v obci lehce převládají nad muži. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že nejpočetnější skupinu tvoří obyvatele ve věku 15–64 let s průměrným věkem 46,5 u žen a 47,9 u mužů. Pokud porovnáme nejmladší skupinu 0-14 let s nejstarší skupinou 65 a více let, zjistíme že první skupina má mnohem méně zástupců než druhá, potvrzuje se tím stárnutí obyvatelstva, a i klesající charakter obyvatelstva (www.csu.cz).

Graf 2 – Věková struktura obyvatel

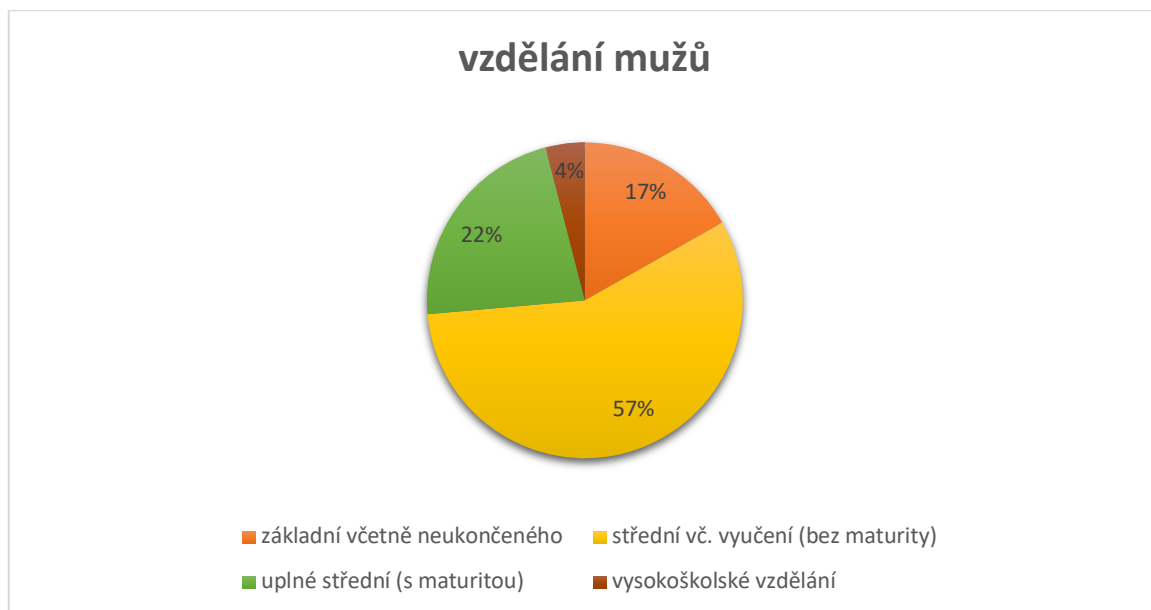

Zdroj: vlastní zpracování dat dle ČSÚ

4.2.5 Vzdělání obyvatel

Následující dva grafy znázorňují vzdělanostní strukturu obyvatel starších 15 let v obci Orlík nad Vltavou. První graf vykazuje, že nejpočetnější skupina u mužů je tvořena obyvateli s dosaženým středním vzděláním, ale bez maturity. Přesněji tvoří 57 %, dokončené střední vzdělání s maturitou má 22 % mužských obyvatel. U žen je graf pestřejší, díky nástavbovému studiu. Zde tvoří 35 % žen se středním vzděláním včetně vyučení bez maturity a záhy 30 % žen se základním vzděláním včetně neukončeného. Nalezneme zde i vyskytující se malé procento dokončeného vysokoškolského vzdělání jak u žen, tak u mužů. Z celkového pohledu má nejvíce obyvatel dokončené střední vzdělání (www.csu.cz).

Graf 3 – Vzdělanostní struktura mužů

Zdroj: vlastní zpracování dat dle ČSÚ

Graf 4 – Vzdělanostní struktura žen

Zdroj: vlastní zpracování dat dle ČSÚ

4.2.6 Nezaměstnanost

Dle dat z českého statistického úřadu míra nezaměstnanosti v obci Orlík nad Vltavou činí 3,33 % k 31.12.2021. Data jsou vyjádřena z podílu nezaměstnaných osob od 15 do 65 let. Nezaměstnanost Orlíku nad Vltavou je vyšší s porovnáním v okrese Písek, kde je hodnota míry nezaměstnanosti 2,73 % a i s porovnáním Jihočeského kraje, který má 2,82 %.

Aktuálně dle českého statistického úřadu je v evidenci úřadu práce 6 uchazečů o zaměstnání. Se snížením nezaměstnanosti snaží pomoci i obecní úřad. Jak uvedl starosta: „*snažíme se nabízet a propagovat volné pracovní pozice jakéhokoliv druhu.*“ (rozhovor se starostou, www.csu.cz)

5 Analýza volebních výsledků

5.1 Volby do zastupitelstva obce v roce 2006

První volební výsledky, které budou rozebrány v této práci, se konaly 20. 10. – 21.10. 2006. Do zastupitelstva bylo volených 7 členů. Přihlášených bylo 6 kandidátních listin. První tři kandidátní listiny měly určitý počet členů. Další tři kandidátní listiny měly pouze jednoho kandidáta, dle kterého nesou i název. Kandidátní listina č. 1 nesoucí název SNK I. měla 7 členů a získala dohromady 395 hlasů. Mandát získal s největším procentem hlasů Kunt Josef a Cacák František. Druhá kandidátní listina, Nové SNK, má už 9 členů a na rozdíl od první kandidátní listiny zde figurují i ženy. Mandáty získali také dva členové, a to Veselá Milena a Klíma Stanislav. Třetí kandidátní listina SNK-Staré sedlo se 7 členy, získala nejvíce hlasů a 3 mandáty. Za výherní stranu kandidovali Štrajt Jiří, Pelikánová Helena, Mára Jan, Steiner Jan, Cvrk Tomáš, Kuchtová Jana a Kyliánek Petr. Jiří Štrajt byl zvolen starostou obce a vystřídal tak Josefa Kunta, který působil na této pozici od roku 1990. Následující tři kandidátní listiny se třemi členkami získaly nejméně hlasů, tudíž procentuálně nedosáhly na mandát (www.volby.cz).

Tabulka vykazuje, že výsledky mezi SNK I. a SNK-Staré Sedlo byly velice těsné. SNK-Staré sedlo získalo pouze o jeden hlas více a o mandát navíc. Mezi těmito dvěma stranami probíhala největší rivalita ještě s Novým SNK. Současný starosta tvrdí, že to „rozdělovalo obec na tři tábory.“ Voličů bylo v seznamu 289 a vydaných obálek 198 s 1238 platnými hlasy. Volební účast byla tedy 68,51 % (www.volby.cz, rozhovor se starostou).

Tabulka 2 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2006

Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Počet získaných mandátů
číslo	název	abs.	v %		
1	SNK I.	395	31,65	7	2
2	Nové SNK	343	27,48	9	2
3	SNK-Staré Sedlo	396	31,73	7	3
4	Mgr. Hana Lívancová, NK	57	4,57	1	0
5	Iva Hanusová, NK	20	1,60	1	0

6	Stanislava Teplíková, NK	37	2,96	1	0
---	--------------------------	----	------	---	---

Zdroj: volby.cz, dle vlastního zpracování

5.2 Volby do zastupitelstva obce v roce 2010

V roce 2010 se volby uskutečnily 15. a 16. října. Jako předešlé volební období do zastupitelstva bylo 7 volených členů. Počet přihlášených kandidátních listin klesl na 4. Tentokrát nebyl žádný samostatně kandidující člověk, ale přibyla jedna kandidující strana. První kandidátní listina se jmenovala Staré Sedlo a skládala se z 9 jmen. V jejím čele stál starosta Jiří Štrajt, který získal s Mgr. Hanou Lívancovu mandát. Další kandidátní listinu tvořili NEZÁVISLÍ 2010 se 7 členy. Byly přiděleny 2 mandáty, první Josefu Kuntovi s počtem 71 hlasů a Druhý Stanislavovi Klímovi s 63 hlasy. Třetí přihlášenou kandidátní listinou s nejmenším počtem hlasů byla Višňovka. Tu založil Jan Mára, jež pochází z části obce nazývaní se právě Višňovka. Poslední kandidátní listinou je Nové sdružení nezávislých kandidátů se 7 členy. Zde byly uděleny dva mandáty, a to Mileně Veselé s Evou Šittovou, což jsou dvě ženy z pěti, které v této kandidátní listině figurují. Zastupitelské volby s přehledem vyhrála kandidátní listina číslo 1. Staré Sedlo s 432 hlasy a 32,55 procentuální úspěšností. Starosta Jiří Štrajt obhájil svou pozici na další 4 roky jako starosta. Celkově bylo získaných 1327 hlasů a 200 vydaných i odevzdaných obálek. Volební účast tento rok nepatrně vzrostla na 71,94 % (www.volby.cz).

Tabulka 3 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2010

Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Počet získaných mandátů
číslo	název	abs.	v %		
1	Staré Sedlo	432	32,55	9	2
2	NEZÁVISLÍ 2010	360	27,13	7	2
3	Višňovka	232	16,80	9	1
4	NOVĚ SDRUŽ. NEZÁV. KAND.	312	23,51	7	2

Zdroj: volby.cz, dle vlastního zpracování

5.3 Volby do zastupitelstva obce v roce 2014

Volby se tento rok konaly 10. 10. – 11. 10 2014. Oproti posledním volbám nastala nevídaná změna a přihlášena byla pouze jedna kandidátní listina, a to SNK Orlík nad Vltavou. Způsobeno to bylo odchodem několika zastupitelů. SNK Orlík nad Vltavou se skládalo ze 7 členů. Přesněji za stranu kandidovali – Mára Jan, Klíma Stanislav, Kožíšek Petr, Cvrk Tomáš, Lívancová Hana, Urych Martin, Steiner Jan a Tůmová Renata. Vyčtená jména jsou známa už z předešlých let. S nejvyšším počtem hlasů 74 získal Jan Mára, který byl posléze zvolen starostou obce Orlík nad Vltavou a vystřídal tak Jiřího Štrajta. Získáno bylo 7 mandátů, tedy všem kromě poslední členky kandidátní listiny Renaty Tůmové. Všechny 105 vydaných obálek bylo i odevzdaných s 463 platnými hlasy. Voličů bylo v seznamu zaznamenáno 262 a volební účast klesla na 40,08 %. V porovnání s volbami roku 2010 volební účast klesla o více jak 30 %, může to být způsobeno postupným nezájmem o politické dění v obci jak z pohledu potenciálních zájemců o kandidaturu, tak z pohledu obyvatel voličů (www.volby.cz)

Tabulka 4 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2014

Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Počet získaných mandátů
číslo	název	abs.	v %		
1	SNK Orlík nad Vltavou	463	100,00	8	7

Zdroj: volby.cz, dle vlastního zpracování

5.4 Volby do zastupitelstva obce v roce 2018

Poslední zkoumané zastupitelské volby této práce se konaly v obci Orlík nad Vltavou 5. a 6. října. Jako předchozí volby v roce 2014, tak i zde máme pouze 1 přihlášenou kandidátní listinu s nesoucím názvem Nezávislí. Do zastupitelstva bylo 8 kandidujících, kteří se skládali z 6 mužů a 2 žen, všechna jména už se objevila ve volbách několikrát a od přihlášené kandidátní listiny minulého volebního období se moc neliší. Z celkového počtu 511 hlasů získal nejvíce opět Jan Mára. Obhájil tak místo starosty v Orlíku nad Vltavou, kde plní funkci do dalších voleb, které se budou konat v roce 2022. Druhý kandidující s nejvyšším počtem hlasů (76) byl místostarosta Stanislav Klíma, a předsedkyně finančního a kontrolního výboru Hana Veselá (73), ostatními členy strany jsou jmenovitě Petr Kožíšek,

Jan Steiner, Martin Urych, Tomáš Cvrk a Jitka Kožíšková. I přesto, že se nenavýšil počet přihlášených kandidátních stran, vzrostla volební účast z 40,08 % na 45,53 %. Vzrůst zaznamenal také počet vydaných obálek s počtem 122, které byly i odevzdány. U zapsaných voličů v seznam byl naopak zaregistrován opak, a to pokles z 262 a 246 (www.volby.cz).

Tabulka 5 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce v roce 2018

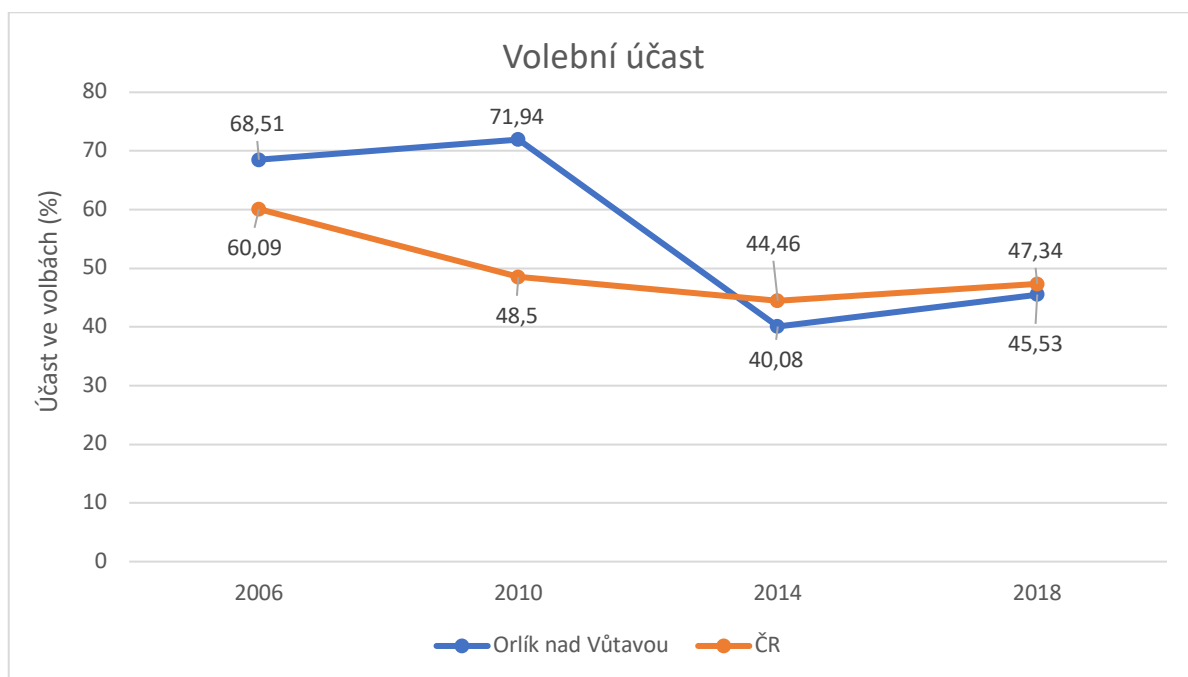
Kandidátní listina		Hlasy		Počet kandidátů	Počet získaných mandátů
číslo	název	abs.	v %		
1	Nezávislí	511	100,00	8	7

Zdroj: volby.cz, dle vlastního zpracování

5.5 Volební účast

Volební účast je jedním z faktorů občanské participace, která vypovídá o míře soutěživosti či zapojení obyvatel do politického systému. Následující vytvořený graf porovnává volební účast České republiky a vybrané obce Orlík nad Vltavou v analyzovaných obdobích od roku 2004 až 2018. Navzdory tomu že zkoumané období má pouze krátký zaznamenaný úsek, můžeme z něj vyčíst, že volební účast do zastupitelstva v Orlíku nad Vltavou bylo v letech 2006 a 2010 nadprůměrná celorepublikovým volbám. Největší propad účasti u voleb byl mezi rokem 2010 a 2014, kdy ze čtyř kandidátních listin byla přihlášena pouze jedna. Nízká volební účast pokračovala i do roku 2018, kde je těsně podprůměrná v porovnání s volbami všech zastupitelských voleb v obcích ČR (Balík, 2009, www.csu.cz).

Graf 5 – volební účast v obci Orlík nad Vltavou (2004–2018)

Zdroj: vlastní zpracování dat dle ČSÚ

5.6 Vývoj stranického systému v obci

Tato kapitola se věnuje vývoji stranického systému v obci Orlík nad Vltavou. Ve zpracovaném schématu jsou uvedeny přesuny jednotlivých kandidátů od roku 2006 až 2018. Volební období vždy zobrazuje počet voličů, zastupitelů, vypočtený index plurality a množství kandidátních listin. U každého politického subjektu je v závorce znázorněn počet získaných mandátů z celkového počtu kandidujících, který byl každé rozebírané období stejný. Vyznačené šipky zobrazují přesun kandidátů do dalšího volebního období a určitých kandidujících sdružení. Vyobrazená čísla v závorce u šipek znázorňují počet přesouvajících se kandidátů, kteří získali mandát v předchozím volebním období. Pokud u šipek není vyznačené číslo jedná se pouze o přesun jednoho kandidáta se získaným mandátem (www.csu.cz).

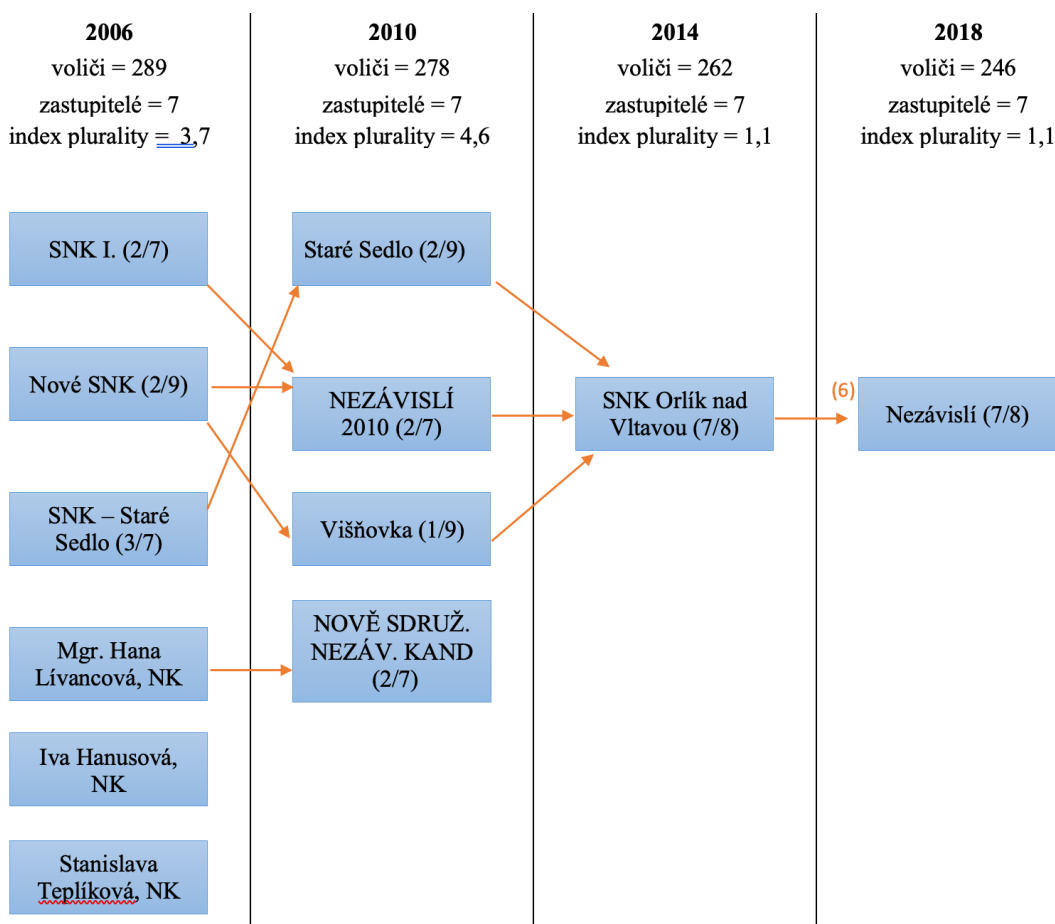
Výše zmíněný index plurality (i_p), který aplikoval ve své disertační práci Václav Bubeníček, udává počet kandidátů na jeden mandát. Pokud výsledek indexu překročí hodnotu 1, tedy počet kandidátů je vyšší, než počet zvolených zastupitelů je stranický systém v dané obci pluralitní (Bubeníček, 2010).

Ze uvedeného schématu je patrné, že radikálně klesá počet přihlášených kandidátních listin a kandidátů. Nejvíce kandidátů přešlo mezi volebními období 2006 a 2010, kdy došlo k celkovému „přesunu“ 12 kandidátů a z toho 5 se získaným mandátem. Index plurality v roce 2006 dosáhl hodnot 3,7. V roce 2010 už kandidovali pouze 4 kandidátní listiny a nebyli přihlášení samostatní nezávislí kandidáti bez politické příslušnosti jako v předešlém období. I přesto, že bylo méně kandidátních listin zvedla se volební účast o necelá 4 %. Index plurality se zvedl na 4,6 díky vyššímu počtu kandidujících. Jak v roce 2006 tak 2010 jsou indexové hodnoty značně vyšší než 1 a můžeme tak stranický systém označit za pluralitní. Také lze o něm říct, že byl soutěživý a probíhala v obci určitá rivalita. Do strany NEZÁVISLÍ 2010 přestoupili Josef Kunt a Stanislav Klíma, kteří opět získali mandát. Dále pak přestoupil z SNK – Staré Sedlo Jiří Štrajt, který svůj mandát také obhájil. Do NOVÉHO SDRUŽENÍ NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTŮ přestoupila s mandátem z Nového SNK Milena Veselá. V neposlední řadě vznikla nová kandidátní listina Višňovka, kterou vedl Jan Mára, původně z SNK – Staré Sedlo. V dalších dvou volebních obdobích 2014 a 2018 už klesl počet kandidátních listin na 1 a index plurality na 1,1. V roce 2014 přestoupili do SNK Orlík nad Vltavou členové se získaným mandátem ze všech kandidátních listin předešlého volebního kromě NOVÉHO SDRUŽENÍ NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTŮ. V rozhovoru starosta uvedl, že byl sám překvapen z jedné sestavené kandidátní listiny. Tehdejší starosta Jiří Štrajt se rozhodl politickou scénu na Orlíku nad Vltavou opustit z důvod psychického záprahu a splnění cíle týkající se čistírny odpadních vod, která byla dokončena za doby současného starosty. Byla přihlášena pouze jedna kandidátní listina a netvoří se rivalita mezi politickými subjekty jako v předešlých obdobích. S poklesem kandidátních listin klesla i politická participace obyvatel. Volební účast klesla na 40,08 %, což starosta obhájuje následovně, *„po odstoupení několika zastupitelů a přihlášení pouze jedné kandidátky se někteří obyvatelé rozhodli nejít k volbám vůbec a výsledek voleb jim byl prostě ukradený.“* (rozhovor se starostou)

Politická scéna ve volebním roce 2018 je více než podobná předešlému období. Stále je pouze jedna kandidátní listina, s názvem Nezávislí a 8 členy, kde pouze místo Jitky Kožíškové kandidovala Renata Tůmová. Nevznikla téměř žádná změna, což jak nám potvrdil starosta může znamenat dobré vztahy a spokojenost ustáleného kolektivu. S tím se pojí i zasedání zastupitelstva obce. Jelikož je Orlík nad Vltavou velice malá obec, obyvatelé mají k sobě blízko a schází se víckrát, než je stanoven minimální počet. Starosta uvedl:

„Oficiálně se snažíme scházet pravidelně každý měsíc, ale jelikož několik ze zastupitelů jsou mými blízkými přáteli několik let, tak se samozřejmě vidáme častěji a témata k řešení můžeme probírat kdekoliv kdykoli i mimo zasedání.“ Zápis z každého zasedání zastupitelstva obce je vždy nahrán na oficiální stránky obce Orlík nad Vltavou, kde si jej každý obyvatel může přečíst (rozhovor se starostou, www.csu.cz, www.orliknadvltavou.cz).

Obrázek 3 - Schéma kontinuity kandidatury

Zdroj: vlastní zpracování dat dle volby.cz

6 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce je určení faktorů ovlivňující formování orgánů lokální politické scény. První (teoretická) část se věnuje charakteristice základních pojmů vztahující se k tématu. Byly zde primárně definovány pojmy jako orgány obce, komunální volební systém v ČR a lokální stranictví. Dále zde byla rozebrána teorie koalic a následně představena typologie koalic podle Stanislava Balíka a Petra Jüptnera.

Ke splnění prvního dílčího cíle slouží praktická část, jež se zaměřuje na vybranou obec Orlík nad Vltavou. Prvně se k plnohodnotnému popisu věnuje představení a historii obce. Následné jsou použity sociálně ekonomické a demografické faktory působící v obci. Ty zahrnují občanskou vybavenost, infrastrukturu, orgány místní samosprávy, strukturu obyvatel, vzdělanostní strukturu obyvatel a nezaměstnanost. Všechny tyto aspekty mají určitý podíl na formování orgánů místní samosprávy.

Nejdůležitější část této bakalářské práce je analýza volebních období od roku 2006 do roku 2018. Zde se především věnuje pozornost kandidátním listinám v jednotlivých volebních obdobích a identifikaci politických aktérů. V analytické části je také charakterizována kontinuita kandidatury vybrané obce a volební účast. Primárními zdroji k vytvoření této části byl především portál volby.cz, stránky českého statistického úřadu a rozhovor se starostou obce.

Orlíku nad Vltavou je z pohledu socioekonomických a demografických aspektů průměrnou obcí, ale i přesto má oproti ostatním obcím navrch díky turisticky atraktivnímu místu jako je zámek Orlík. Bohužel i přesto má obec klesající tendenci obyvatel. Přesněji od prvního zkoumaného období roku 2006 doposud klesla populace Orlíku nad Vltavou z 339 obyvatel na aktuálních 282 obyvatel. Úbytek a stárnutí obyvatel patří mezi faktory ovlivňující formování orgánů místní samosprávy a nízké volební účasti.

V analytické části voleb byla také potvrzena Jüptnerova teorie koalic v obcích do 1700 obyvatel, kde kandidují především nezávislí kandidáti v podobě jednotlivců, sdružení nebo nezávislých kandidátních stran. Voliči sympatizují osobně s určitými kandidáty, jelikož

zdejší obyvatele působí jako jedna „*velká rodina*“. Lokální politický systém funguje na vztahu kandidát-volič, což je další z faktorů ovlivňující formování orgánů.

Dále je problémem málo účinkujících ze strany kandidátů. Jména na uvedených kandidátních listinách se většinou stále opakují, do politiky tak nevstupují nové tváře a zdejší obyvatele nejeví o politiku takový zájem. Starosta obce tvrdí, že příčinou nezájmem o kandidaturu mohou být neznalost politického systému, nedostatek času, související zodpovědnost zastupitelů a hodně starostí za málo peněz. Důkazem je tomu i volební období v roce 2014, kdy se přihlásila pouze jedna kandidátní listina, na rozdíl od předchozích voleb se 4 sestavenými kandidátními listinami. Jedná se tak o nesoutěživý systém. V rozhovoru samotný starosta uvedl, že byl velice překvapen. Vysvětluje si to „*laxním přístupem k budoucnosti obce a také nejspíše současnou spokojeností se zastupitelstvem obce.*“ (Jüptner, 2004, rozhovor se starostou).

7 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.

BUBENÍČEK, Václav. *Lokální modely demokracie v malých obcích ČR*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010. Disertační práce

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-87197-00-4.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav a KOPŘIVA, Radek *Základy veřejné správy*. Praha. Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2011. ISBN 978-80-213-1626-3.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav a ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR [Kniha]*. - Praha: Grana Publishing, a. s., 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav and LUHANOVÁ, Markéta. *Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia*. Praha: ČZU v Praze, PEF ve vydavatelství CREDIT Praha, 2004. ISBN 80-213-1157-6.

JÜPTNER, Petr. *Komunální koalice a politické modely*. Politická revue č. 2, 2004, s. 80–101

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva [Kniha]*. - Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80–7201-665-5.

8 Legislativní zdroje

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491>

Internetové zdroje

Český statistický úřad [online] [citace:15.1.2022]

<https://www.czso.cz>

Obec Orlík nad Vltavou [online][citace :18.1.2022]

<https://www.orliknadvltavou.cz/>

Základní škola Orlík nad Vltavou [online][citace :18.1.2022]

<https://www.zsorlik.cz/>

Zámek Orlík nad Vltavou [online][citace :22.1.2022]

<https://www.zamekorlik.cz/cs/historie-zamku/>

Historie obce [online][citace :22.1.2022]

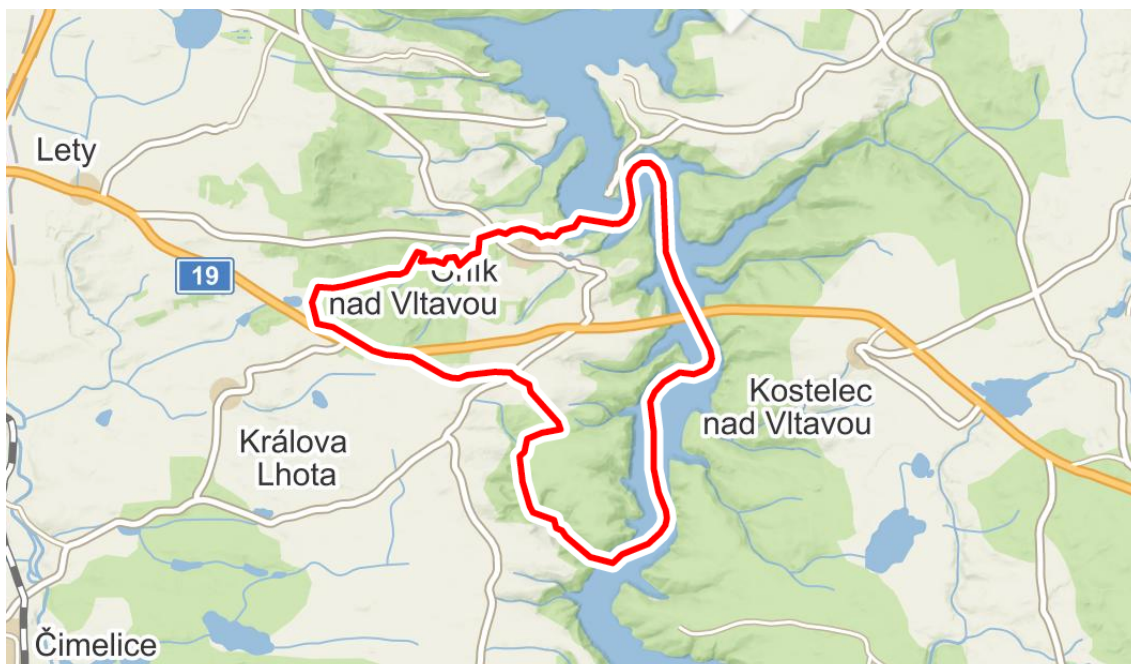
<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5764/orlik-nad-vltavou/historie/>

Nezaměstnanost v obci [online][citace :26.1.2022]

<https://www.mpsv.cz/web/cz>

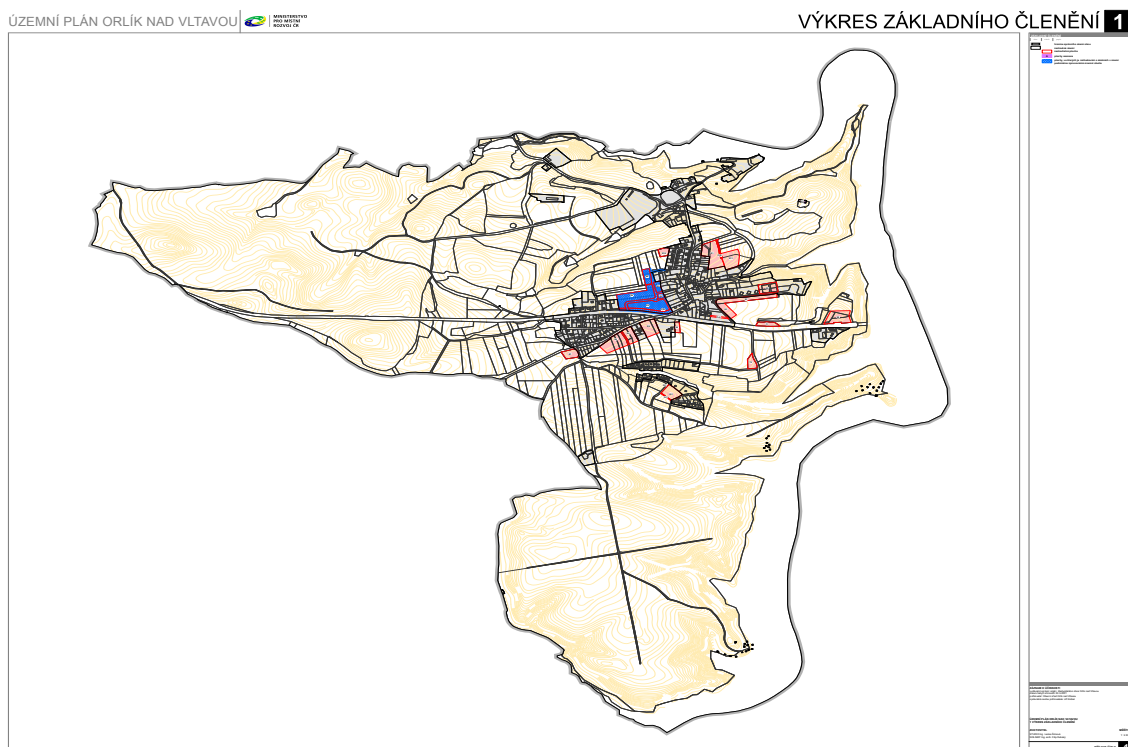
9 Přílohy

Příloha č. 1: Vyobrazené území obce Orlík Nad Vltavou

Zdroj: www.mapy.cz

Příloha č. 2: Územní plán Orlíku nad Vltavou

Zdroj: www.orliknadvltavou.cz

Příloha č. 3: Zápis o výsledku voleb do zastupitelstva obce v roce 2018

v/8

ZÁPIS O VÝSLEDKU VOLEB DO ZASTUPITELSTVA OBCE 1)

Ve volbách do zastupitelstva obce (městysu, města, městské části, městského obvodu) **Orlík nad Vltavou**..... okres **Písek**..... konaných ve dnech (dne) **5.10.:7.6.10.2018**... byly podle výsledků převzatých od okrskových volebních komisí zjištěny výsledky voleb v obci.

Počet volebních okrsků	1
Počet okrskových volebních komisí, které předaly výsledek hlasování	1
Seznam čísel volebních okrsků, jejichž výsledky nebyly předány	-----
Počet volebních obvodů	1
Celkový počet osob zapsaných ve výpisech ze seznamu voličů a jejich dodatků	246
Celkový počet voličů, kterým byly vydány úřední obálky	112
Celkový počet odevzdaných úředních obálek	112

A) Jména a příjmení zvolených členů zastupitelstva:

Pořadí zvolení	Jméno a příjmení	Věk	Pořadí na HL	Počet hlasů
Volební strana č. 1 - Nezávislí				
1.	Jan Mára	45	1.	85
2.	Stanislav Klíma	53	3.	76
3.	Hana Veselá	57	6.	73
4.	Petr Kožíšek	46	2.	68
5.	Jan Steiner	47	4.	68
6.	Tomáš Cvrk	44	5.	55
7.	Martin Urych	49	7.	62

B) Jména a příjmení náhradníků:

Pořadí náhrad.	Jméno a příjmení	Věk	Pořadí na HL	Počet hlasů
Volební strana č. 1 - Nezávislí				
1.	Jitka Kožíšková	56	8.	24

C) Celkový počet platných hlasů pro jednotlivé volební strany a pro jednotlivé kandidáty, hranice počtu hlasů pro změnu pořadí kandidáta pro přidělení mandátu:

Volební strana č. 1 - Nezávislí				
Počet hlasů pro stranu:		511, hranice:	69,3	
Kandidáti	Poř. číslo	Jméno a příjmení	Počet hlasů	
1.		Jan Mára	85	
2.		Petr Kožíšek	68	
3.		Stanislav Klíma	76	
4.		Jan Steiner	68	
5.		Tomáš Cvrk	55	
6.		Hana Veselá	73	
7.		Martin Urych	62	
8.		Jitka Kožíšková	24	

549681 - str. č. 1

ZÁPIS O VÝSLEDKU VOLEB DO ZASTUPITELSTVA OBCE 1)

.....15:27 hod., 06.10.2018.....
Hodina, den, měsíc a rok vyhotovení zápisu

Počet listů přílohy č. 1: 0.....

Jména, příjmení a podpisy: 1)

zaměstnanec obce, jejíž úřad plní funkci registračního úřadu:

Daniël Pivnička.....

zaměstnanec Českého statistického úřadu: Lenka Hajná.....

- 1) Pokud je zápis vyhotoven jako předběžné výsledky (§ 43 odst. 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů), není tiskový výstup podepsán výše uvedenými osobami, ale určeným vyškoleným zaměstnancem ČSÚ:

.....

Příloha č. 4: Otázky pro rozhovor se starostou obce

1. Jak dlouho účinkujete v komunální politice Orlíku nad Vltavou?
 2. Co bylo důvodem a motivací kandidovat do zastupitelstva?
 3. Byly za vašeho působení nějaké politické problémy?
 4. Jak byste charakterizoval vztahy v zastupitelstvu?
 5. Jak probíhalo sestavování kandidátní listiny?
 6. Co považujete za úspěchy či splněné cíle v obci? (od té doby co jste starostou)
 7. Pokud se pořádají členské schůze, jak často, popřípadě kde?
 8. Co myslíte, že je důvodem klesající volební účast?
 9. Jsou stanoveny nějaké cíle a vize do budoucna, popřípadě jaké? (projekty, rekonstrukce, různé změny, výstavby, občanská vybavenost apod.)
- + další otázky vztahující se k obci